Ára: 400 FORINT

77. évf. 18. szám 2022. október 1.
Tisri 6. 5783

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Felújított épületszárnyat adtak át a Mazsihisz Szeretetkórházban

A Mazsihisz fenntartásában működő Szeretetkórház felújított Reichmann-szárnyát ünnepélyes keretek között adták át. A már régebben elkezdett és több szakaszban zajló rekonstrukció harmadik ütemeként új helyre kerül az I. Belgyógyászati Osztály.

Az átadáson beszédet mondott Heisler András, a Mazsihisz elnöke, dr. Takács Péter, a Belügyminisztérium egészségügyért felelős államtitkára, dr. Müller Cecília országos tisztifőorvos, Moran Birman, Izrael budapesti nagykövetségének nagykövethelyettese, valamint dr. Shemesh Assaf, a Szeretetkórház főigazgatója.

Heisler András személyes emlékkel kezdte: „Néhány évtizeddel ezelőtt ha vendég érkezett hozzánk, és meg akarta tekinteni a Mazsihisz Szeretetkórházát, a körülményekre tekintettel mindig magyarázkodni kényszerültünk, és arra hivatkoztunk, hogy ez az épület valaha nem is kórháznak épült, csupán Menház volt. Maga az épület az államosítás során véletlenül maradt hitközségi tulajdonban, és kényszerből kapta meg a kórházi státuszt.”

Dr. Takács Péter államtitkár, dr. Müller Cecília országos tisztifőorvos, dr. Shemesh Assaf, a Szeretetkórház főigazgatója és Heisler András, a Mazsihisz elnöke átvágják a szalagot

A Reichmann-szárny 32 évvel ezelőtti bővítését a kanadai Reichmann család és több amerikai támogató nagylelkű felajánlása tette lehetővé, napjainkra azonban az épületrész teljes körű, a 21. század igényeinek megfelelő felújítása elkerülhetetlen lett.

Heisler András kitért arra is, hogyan született meg az állami támogatás konstrukciója: „2017 nyarán Magyarország miniszterelnökével személyesen találkoztam, és röviden felvázoltam kórházi vezetésünk elképzeléseit. Az egyházi kórházak fenntartói és vezetői közösen alakították ki azt az ellátási struktúrát, amely lefedi szinte a lakosság teljes spektrumának ellátási igényét. Ennek nyomán Magyarország kormánya még abban az évben döntést hozott arról, hogy jelentős forrásokat szabadít fel az egyházi kórházak rekonstrukciójára.”

A Mazsihisz a több ütemben érkező források felhasználásával rendre és pontosan elszámolt. A projekt befejezéséhez még 2,5 milliárd forintra lesz szükség, de a magyar kormány – a láthatóan nehéz gazdasági környezet ellenére is – be kívánja fejezni az elkezdett beruházásokat. A Mazsihisz elnöke azzal a kéréssel fordult a kormány képviseletében jelen lévő dr. Takács Péter államtitkárhoz, hogy ezt az igényt továbbítsa az illetékesekhez. „Mi csak annyit ígérünk, hogy minden fillért továbbra is a betegellátás és az ápolás érdekében fogunk felhasználni” – fűzte hozzá lezárásként Heisler András.

A rekonstrukciós program befejezésekor az említett kormányhatározatnak megfelelően az intézmény egyben 240 ágyas geriátriai oktatószakkórházként is működik, országos ellátási kötelezettséggel.

Dr. Müller Cecília az egészségügyi dolgozók áldozatos munkájáról beszélt, dr. Takács Péter megígérte: továbbítja a kérést, Moran Birman nagykövethelyettes sok sikert és eredményes gyógyító munkát kívánt, dr. Shemesh Assaf, a Szeretetkórház főigazgatója pedig jelezte, minél előbb szeretnének dolgozni az új szárnyban, megpendítve, hogy persze senkinek nem kívánja, hogy idekerüljön, de ha mégis: természetesen az elérhető legjobb ellátásban lesz része.

Az épület öt szintjét érintette a beruházás; az eddigi kapacitás három ápolási szinten 39 ággyal, egy 200 négyzetméteres, új intézeti gyógyszertárral, valamint egyéb kiszolgáló egységekkel bővült. Az új részlegen 1-2 ágyas kórtermeket alakítottak ki, minden szobához akadálymentes fürdőszoba tartozik, a kényelmet televízió és légkondicionáló berendezés szolgálja. Az új központi laboratórium jelentősen megnövekedett alapterülettel önálló épületbe került.

Természetesen minden helyiség ajtaján mezüze található: az utolsót a főbejárat ajtófélfájára – a szalagátvágás ceremóniája után – Radnóti Zoltán főrabbi helyezte fel.

BJI

Joel Berger 85

Joel Berger, alias Berger György, hivatalos címe Württemberg tartományi rabbi, a pesti rabbiképző végzettje, Scheiber Sándor, Schweitzer József és a többi nagy professzor tanítványa. Avatása után ún. vándorrabbiként alkalmazza a Hitközség, azaz minden héten más-más vidéken funkcionál. A 60-as években elhagyja az országot, és azóta több németországi közösség megbecsült vallási vezetője. Az alábbiakban a Stuttgarter Nachrichten köszöntőjét közöljük.

Joel Berger rabbi jó egészségben ünnepli 85. születésnapját felesége, Noémi társaságában, aki tortával kényezteti őt a nagy napon.

A hosszú idő eltelte nem látszik rajta. Az esze még mindig borotvaélesen vág. Ő az az ember, akit az Israelitische Religionsgemeinschaft Württemberg elnökségének szóvivője, Barbara Traub a judaizmus valódi értelemben vett tanítójának nevez.

Zoom

Még manapság is minden témában otthon van. Berger jelen van, Berger aktív, akár a gyülekezetével tartott heti Zoom-találkozókon, akár cikkek és rádióműsorok szerzőjeként. *Még mindig elvarázsolja hallgatóit a rádiókészülékeknél gyors reagálásaival és csípőből adott válaszaival,* írja Barbara Traub. A katolikusokkal való párbeszédben ugyanolyan keresett vitapartner, mint sok más pódiumon. *És hála Istennek,* mondja a jubiláns, *nem panaszkodhatom az egészségemre sem.*

Nincs nagy buli

Ha lenne oka a panaszkodásra, az az lenne, hogy a család nem tudja méltó módon megünnepelni a születésnapját. A koronavírustól való félelmünkben *magunk közt maradunk,* ahogy felesége, Noémi mondja. Kivétel persze Antwerpenben élő lányuk látogatása.

Aki valaha is járt náluk, vendégszeretetüket Noémi sütőművészete képében is megtapasztalhatta, aki szerint a férfiakat a gyomrukon keresztül lehet megfogni és megtartani. Így hát most is finom süteményt és kedvenc ételeit készíti férjének.

Ferencváros über alles

Nem sok boldog napom volt egyetlen otthoni kormány alatt sem, mondta egyszer évekkel ezelőtt, *de azt a néhány boldog órát a ferencvárosi klubnak, a Fradinak köszönhetem.*

Kétszer szenved a totalitárius rendszerektől. Gyermekként a pesti gettóban éli túl a holokausztot, az 56-os forradalom után pedig börtönbe zárják. 1968-ban érkezik Németországba. Düsseldorfi és brémai állomáshelye után 1981 óta Stuttgartban végzi szolgálatát, amellyel *mindig utat talál az emberek agyához és szívéhez,* ahogy Traub fogalmaz.

A cikk Barbara Traub jókívánságaival zárul: *Dr. Joel Berger rabbinak még sok-sok boldog és egészséges évet kívánok feleségével, Noémivel, gyermekeivel és unokáival, bis 120.*

Jom kippur

Bár rég volt, ám hiába, a sértés még most is mar.
Hiába most a jó szó, a szép terített asztal.
Kedvesen próbálkozik, jó szóval még marasztal,
De cipelem régvoltak súlyát számos ballaszttal.
Pedig de jó lenne a sértést elfelejteni:
Összegubancolódott szálakat lefejteni,
A sima fonalakból valami újat kötni,
És engem, téged, a világot kiengesztelni.

Lefkovics Péter

NAGY SIKER A MAZSIHISZNEK

110 millió forintot kaptunk az 1%-os adófelajánlásokból

Nagy örömmel számolunk be róla, hogy az adóhatóság frissen közzétett adatai alapján a tavalyi számokhoz képest – továbbá az elmúlt évek növekedő tendenciájának megfelelően – idén is jelentősen nőtt a Mazsihisz számára az adófizető polgároktól kapott 1%-os felajánlások száma és összege. A Mazsihisz tavaly 11.158 adózótól mintegy 90 millió forintot, míg idén 11.885 főtől közel 110 millió forintot kapott! Köszönjük a bizalmukat, megszolgáljuk!

A tavalyi számadatokhoz képest idén mintegy 20 millió forinttal nőtt az adófizetők által a személyi jövedelemadó 1%-ából a Mazsihisz számára befolyt összeg, sőt, sikerült növelnünk a felajánlók számát is több mint 700 fővel.

Ez azért számít különösen nagy sikernek, mert az országos tendencia ennek éppen az ellenkezője, hiszen általában véve évek óta csökken az egyházaknak adott 1%-os felajánlások száma és összege.

De lássuk a konkrét számokat két másik zsidó egyházzal, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséggel (EMIH) és a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközséggel (MAOIH) összehasonlítva!

A 2021-es adatok:
1. Mazsihisz: 89,8 millió forint összesen 11.158 adózótól.
2. EMIH: 15,4 millió forint összesen 2513 adózótól.
3. MAOIH: 2,3 millió forint összesen 331 adózótól.
A 2022-es adatok:
1. Mazsihisz: 109,8 millió forint összesen 11.885 adózótól.
2. EMIH: 17,3 millió forint összesen 2502 adózótól.
3. MAOIH: 2,5 millió forint összesen 333 adózótól.

Az adatokból látszik, hogy a Mazsihisznek fölajánlott összeg nagysága és a felajánlók száma is jelentősen növekedett: a neológ felekezet mintegy 20 millió forinttal többet kapott, mint tavaly, a felajánlók száma pedig több mint 700-zal nőtt. Ehhez képest az EMIH a tavalyi felajánlókhoz képest minimális felajánlót vesztett, miközben a nekik befolyt összeg is csupán 1,9 millióval nőtt. A MAOIH eredményei lényegében alig növekedtek. A Mazsihisz esetében tehát folytatódik az a növekedő tendencia, amely az elmúlt éveket jellemezte a felekezetünknek adott 1%-os adófelajánlások összegét illetően.

Minden egyes felajánlónak köszönjük a bizalmat! Megszolgáljuk!

Reuven Rivlin és Heisler András találkozója Budapesten

Reuven Rivlin, Izrael korábbi államfője és a repülőtérről Izraelből éppen megérkező Heisler András, a Mazsihisz elnöke Budapesten folytatott baráti hangvételű eszmecserét. Rivlin a megbeszélésen kifejtette: demokrataként, a liberális demokrácia híveként a Mazsihiszt tekinti a magyarországi zsidó közösség egyértelmű képviselőjének.

A kifejezetten baráti hangvételű beszélgetés során – amelyen jelen volt Yacov Hadas-Handelsman, Izrael budapesti nagykövete is – Rivlin volt elnök hangsúlyozta: Izrael egyértelműen eltökélt abban, hogy felelősséget vállaljon a világ zsidóságáért, minden egyes zsidóért, a diaszpóra tagjaiért. Ez eddig is így volt, és a jövőben sem fog változni.

A volt államfő kifejtette: demokrataként, a liberális demokrácia híveként a Mazsihiszt tekinti a magyarországi zsidó közösség egyértelmű képviselőjének, hiszen a Mazsihisz szervezetét hagyományosan demokratikusan választott személyek vezetik, választásukra és a Szövetség működésére világos szabályok vonatkoznak. Ezt mindenkinek el kell fogadnia – mondotta az Izraelben és a világban ma is nagy tekintéllyel rendelkező politikus.

Reuven Rivlin és Heisler András *Fotó: Szentgyörgyi Ákos / BZSH*

A megbeszélésen elhangzott: Izrael volt elnöke kifejezetten fontosnak tekinti, hogy Izrael és Magyarország egyaránt működő demokrácia. Meghatározó számára, hogy Magyarországon a zsidó közösség fizikai biztonsága jobb, mint némely nyugat-európai országban, és a nemzetközi politikában Magyarország szavazatára Izrael mindig számíthat.

Heisler András – egyetértve Rivlin elnökkel – hangsúlyozta, hogy az antiszemita incidensek száma ugyanakkor mind a közbeszédben, mind a szociális médiában emelkedésnek indult. Ez nyilvánvalóan aggasztó tendencia, hiszen az elmúlt időszak komplex kihívásai, az infláció, az energiahelyzet bizonytalansága nyomán társadalmi elégedetlenségre lehet számítani, ezért ügyelni kell arra, hogy a mostani relatíve kedvező helyzet értékeit meg lehessen őrizni.

Heisler András utoljára 2019-ben találkozott Reuven Rivlinnel az elnök jeruzsálemi irodájában, aki határozottan megvédte a Mazsihisz elnökét az akkor Schmidt Mária által tulajdonolt Figyelő nemtelen támadásától.

9 770133 350099 22018

Novák Katalin: Magyarország Izrael és a zsidó közösségek barátja

A Zsidó Világkongresszus elnökével, valamint több nemzetközi és amerikai zsidó szervezet vezetőjével is találkozott egyesült államokbeli hivatalos látogatásakor Novák Katalin köztársasági elnök, aki részt vett az ENSZ Közgyűlésének 77. ülésszakán tartott magas szintű politikai hét megnyitóján.

A magyarországi zsidóság helyzete is szóba került a Zsidó Világkongresszus elnökével a szervezet New York-i székhelyén tartott megbeszélésen. Ronald S. Lauder magyarul köszöntötte az államfőt, majd zárt ajtók mögött tárgyaltak.

Novák Katalin találkozott több nemzetközi és amerikai zsidó szervezet vezetőjével is, többek mellett William Daroff-fal, az Amerikai Zsidó Szervezetek Elnöki Konferenciájának vezérigazgatójával, Eric Greenberggel, a Simon Wiesenthal Központ ENSZ-kapcsolatokért felelős igazgatójával, valamint a Zsidó Világkongresszus további vezetőivel. A megbeszélésen Takács Szabolcs washingtoni magyar nagykövet köszöntötte a résztvevőket.

Novák Katalin államfő és Ronald Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke
Fotó: Novák Katalin / Facebook

Novák Katalin megbeszéléseinek tapasztalatát a közösségi médiában megjelent üzenetében úgy foglalta össze, hogy *Magyarország Izrael és a zsidó közösségek igaz barátja – ez volt az egységes üzenete a mai találkozóimnak zsidó szervezetek vezetőivel.*

Az ENSZ Közgyűlése 77. ülésszakának megnyitása alkalmából kiadott üzenetében az államfő a béke fontosságát emelte ki. *A magyar delegáció vezetőjeként azon leszek, hogy közelebb kerüljünk a békéhez, ez nem csak magyar érdek, ez minden ember érdeke* – fogalmazott. *(MTI)*

Emlékülés Schweitzer József tiszteletére

A Mazsihisz, az OR-ZSE, a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga és a Magyar Hebraisztikai Társaság ünnepélyes emlékülést szervez Schweitzer József zcl. születésének 100. évfordulója alkalmából, díjátadással és könyvbemutatóval egybekötve.

Időpont: 2022. október 13., 16.30

Helyszín: Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga

Háziasszony és moderátor: Kiss Henriett, a Rumbach igazgatója

Program:

- **Videobejátszás a Schweitzer József főrabbival készült műsorból, interjúból**
- **Heisler Andrásnak, a Mazsihisz elnökének köszöntője**
- **Biró Tamásnak, az OR-ZSE rektorhelyettesének köszöntője**
- **A Schweitzer család emlékezése**
- **Radnóti Zoltán főrabbi és Verő Tamás főrabbi beszéde a tanítványok nevében**
- **Vörös István Károly helytörténésznek, a pécsi Leőwey Klára Gimnázium tanárának előadása**
- **Frojimovics Kinga történész-levéltárosnak, a bécsi Wiesenhtal Intézet kutatójának előadása**
- **Schweitzer József-emlékdíj átadása, laudációt mond Komoróczy Géza**
- **Max Bruch: Kol Nidre, op. 47. – kamarazenei átirat**
- **A Magyar Hebraisztikai Társaság Schweitzer Józsefről szóló jubileumi kötetének bemutatója**

Mártírjainkra emlékeztünk a Kozma utcai temetőben

A rossz idő ellenére is sokan – fiatalabbak, idősebbek – eljöttek a mártíremlékmű előtti területre, hogy együtt emlékezzenek mindazokra, akik azért távoztak idő előtt közülünk, mert az antiszemita eszmék térnyerését követően a nácik meggyilkolták őket.

Hegedűs D. Géza Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész szavait követően Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség elnöke emlékezett meg a holokauszt áldozatairól, kiemelve, hogy évről évre kötelességünk ezen a napon fejet hajtani azok emléke előtt, akik a náci tömegmészárlás során életüket vesztették a haláltáborokban.

Az elnököt követően Moran Birman, Izrael budapesti nagykövethelyettese mondta el beszédét, majd Verő Tamás főrabbi emlékező szavait hallgathatták meg a megjelentek. A főrabbi kiemelte, hogy ahogy telnek az évek, egyre kevesebben lesznek, akik személyesen tudnak beszámolni a soá rémségeiről, de nekünk az a feladatunk, hogy a múlt borzalmaira mindig emlékezzünk, és egyben emlékeztessük is a jövő generációit.

Az alkalomhoz illő gyászzsoltárt Nógrádi Gergely főkántor énekelte el, majd felhangzott a gyászolók kádisa. Ezután a jelenlévők elhelyezték a kegyelet köveit a Kozma utcai mártíremlékműnél.

Megható volt látni, amint egy túlélő is letette saját kavicsát, így emlékezve mindazokra a hittestvéreire, akik nem élték túl a nácik népirtását.

Mester Tamás és Heisler András *Fotók: Szentgyörgyi Ákos*

A sátor

Máramarossziget.... erdők rengetegében megbújt „Sziget”. Három folyó teszi szigetté: a Tisza, az Iza és a Mára. Három csendes, festői folyó.

„Az Örökkévaló hangja zúg a vizek felett” (29. zsolt. 3.).

Ismerik ám a máramarosiak a vizek zúgását! Az egyiptomiak a Nílustól függtek. A tavaszi áradás biztosította a jó termést, a megélhetést. A szigetiek féltek a tavaszi áradástól! A havasok, melyek körülveszik a várost, megtanították becsülni a természetet. Megtanították félni Istent.

Az áradás mindig tavasszal jött. Máramaros falvai fel voltak készülve a tavaszi nagy vízre. A falvak úgy épültek, hogy számoltak a magas vízállással. Az alacsonyan fekvő házak igazi látványosságok: két méter magas, kőből rakott alapra épültek. A víz így nem érte el őket. A Tisza, az Iza és a Mára tavaszi áradása nem okozott sok bajt. A tutajosok meg tudták ülni a hullámokat. Tavasszal, amikor jött az ár, még nem volt bevetve a krumpli, káposzta, kukorica, paszuly. Miután elvonult az ár, kezdődtek a kerti munkák. A pópák járták a folyó partjait, és füstölögtettek a nagy víz ellen...

A baj az őszi áradással volt. Alattomos veszély. Elvitte a termést, veszélyeztette a megélhetést. Ráadásul az áradással jött a kolerajárvány. Járvány volt 1831-ben, 55-ben, 66-ban, 72-ben, 92-ben, 93-ban.

Az áradás csak az 1900-as évek elején oldódott meg a gátak építésével.

A „nagy árvíz” 1855-ben volt, 2361 áldozattal. A járvány felborzolta a nem zsidó szigetiek kedélyét. A tisztiorvos rendeletére a kórházban elhunytakat mind közös sírba temették, függetlenül attól, miben halt meg az illető. A megásott hatalmas gödörbe folyamatosan helyezték el a nap-nap után elhunytakat. Az árvizet követő kolerajárvány 2361 áldozata között egyetlen zsidó sem volt! Ha egy zsidó meghalt, a temetési egylet, a Chevra Kadisa emberei éjjel kiásták a közös sírból, megmosták, felöltöztették, és szabályosan eltemették. Mivel a város lakosainak többsége zsidó volt, a város tehetetlenül nézte a zsidók „különcködését”.

A kolerajárvány abban az évben a Sátrak ünnepe előtt tört ki. A szigeti polgármester, aki nagy antiszemita volt, megtiltotta a zsidóknak, hogy sátrakat építsenek. A hatósági parancs indoka az volt, hogy az Ünnepi Sátor járványt terjesztő. Mit volt mit tenni, Sziget főrabbija, Jehuda Jekutiel Teitelbaum, aki nem akart ujjat húzni a hatósággal, mielőtt rendelkezett, összehívta a város minden rabbiját és minden elöljáróját. Nem volt könnyű helyzetben. Úgy érezte magát, mint Mózes a Sás-tenger előtt! Mögötte a hatóság szekérhada a tiltással, előtte a tengernyi zsidó ellenállás. Hogy, hogy nem, meggyőzte a többséget. Elfogadták az elfogadhatatlant, belátták azt, amiben nincsen belelátás! Megszületett az elképzelhetetlen rendelet: abban az évben nem lesz Szigeten sátor. Nosza: Sátrak ünnepe, sátor nélkül. Csakhogy a zsidóknál a szabályokat és rendeleteket nem a főrabbi írja. Szigeten száz rabbi volt. Fogadja el bármennyi tekintélytisztelő a rendeletet, mindig akad, aki nem ismer csak EGY tekintélyt.

A város egyik rabbija, Mordechele Koppel, nem törődve az előírással, nagy sátrat épített beszamedrese udvarán. Persze a hír azonnal eljutott a polgármesterhez. Amint tudomást szerzett a renitens rabbiról, rohant, hogy példát szolgáltasson, hogy érvényesítse tekintélyét: személyesen kötelezte a rabbit a sátor lebontására. Vedd tudomásul – mondta a rabbi –, Mordeche, az én nagyapám volt a rabbi Meir Nádvorner! Mit érdekel engem a maga nagyapja – kapta fel a vizet a polgármester –, azonnal bontassa le a sátrat. A rabbi erre kérte, hallgasson meg egy történetet:

Élt egy pópa, és annak tíz fia volt. Mind egészséges volt, sudár román fiúk mind, mint tíz cédrus. A pópa büszkesége: nagy gyümölcsöse. Szebbnél szebb fákkal, finomabbnál finomabb gyümölcsökkel. Mit gondolt egyszer? Mért ne lenne virágoskertje is a sok fa között? Béreseket fogadott, és kivágatott kilenc fát. Annyi területet tett szabaddá, ami elég egy „takaros” virágoskerthez. Mi történt? Ahogy kivágatta a fákat, fiai hirtelen és váratlanul megbetegedtek. Orvosokat hívatott, a legjobb orvosokat... legidősebb fia mégis meghalt. Erre végigjárta a környék kuruzslóit, fiai mégis egymás után haltak meg. Végül csak legkisebb fia maradt életben. Élet és halál között lebegett. Úgy tűnt, ő sem kerüli el testvérei sorsát. Bizalmas barátai azt tanácsolták, menjen el rabbi Meir Nádvornerhez. A pópa utálta a zsidókat. A rabbikat még ennél is jobban. A végén, mikor nem maradt más, mit volt mit tenni, elment a Nádvorner rabbihoz. Elmondta történetét, kérte a rabbit: tegyen csodát, mentse meg egyedül maradt egy szem fiát. Erre a rabbi elgondolkodott. Összevonta szemöldökét, és megdorgálta a kevély pópát: Szép gyümölcsöskerted volt, és neked virágoskert kellett? Ezért kivágtál kilenc szép élő fát? Tudd meg, Isten a kivágott fák miatt vágta ki kilenc fiad. Nem olvastad a Tórát? Ez áll benne: „...mert az ember a mező fáihoz hasonlít” (V.M. 20/19.).

De ha már eljöttél hozzám, imádkozni fogok fiadért: legkisebb fiad életben marad. És valóban, imádkozott, és a fiú életben maradt.

A szigeti polgármester türelmetlenül szakította félbe a rabbi történetét: Minek mondod el nekem ezt a képtelen történetet? Azért, folytatta csendesen a rabbi, mert az a fiú, aki életben maradt, az te vagy: Sziget polgármestere. Ez a jutalma annak, hogy nagyapám, rabbi Meir Nádvorner megmentette az életed?

A polgármester erre elpirult, majd elsápadt. Meg volt bénulva attól, amit hallott! Végül a rabbi lábai elé vetette magát, és könyörgött: Bocsásson meg, rabbi, megértettem! Valóban így történt, ahogy mondtad. Építsetek hát annyi sátrat ünnepetekre, amennyit csak akartok.

Minden történetben van egy „DE”! Ebben a szigeti történetben az volt a „de”, hogy már nem volt idő, hogy Szigeten a zsidók megépítsék saját sátraikat. Szigeten abban az évben egyetlenegy sátor volt. Mentek a zsidók mind, egytől egyig, feleségeikkel meg gyermekeikkel Mordechele Koppel sátrába, hogy elmondhassák az áldást: „Áldott vagy te, Uram, Istenünk, a világ királya, aki megszentelt minket parancsaival és megparancsolta, hogy üljünk a hajlékba...”

És ha nem is lakhattak sátraikban, de Szigeten abban az évben is volt szabályos Sátrak ünnepe.

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Jom kippur avagy jankiper

Ámnon rabbi mártíromsága és imája

Jom kippur – magyarul gyakran jankipernek mondják – a zsidóság nagy lehetősége. Abban a vallásban, amely nem ismeri a vétkezés-gyónás-vezeklés-vétkezés végtelen körforgását, egyetlen egyszer egy évben megadatik a bűnbánatot követő engesztelés lehetősége. A Tóra leírja a jom kippuri szentélyszolgálat kötelező áldozatait, szám szerint tizenötöt, amiket Áháron főpap és utódai, a mindenkori főpapok mutattak be, hogy engesztelést nyerjenek *maguknak, házuk népének és Izrael közösségének*. Az áldozatok között szerepelt egyebek mellett két kecskebak, melyek közül az egyiket Istennek áldozták fel, ez volt a *bűnbak,* a másikat pedig a pusztaságba küldték, hogy *magával vigye Izrael minden vétkét*. (Leviticus 16,22). A szertartások szimbolikus jelentéseivel kommentátorok sora foglalkozott.

A jom kippur volt az év egyetlen napja, amikor a Szentek Szentélyébe – ezt a Szentélyben egy külön elzárt rész képezte – a főpap beléphetett, és ott bűnvallomást tett a maga és az egész nép nevében. Amikor aztán épségben visszatért a hívek közé, nagy volt az öröm, mivel ez azt jelentette számukra, hogy a főpap által bűnbocsánatot nyertek.

A Szentély pusztulása után az áldozati kultusz helyét az imák foglalták el. Ez mindenekelőtt a jom kippuri muszáf imában foglal el jelentős részt. Itt szerepel az áldozati rend leírása, melynek során a főpap vallomást tesz: *Istenem, vétkeztem, jogtalanul cselekedtem és bűnt követtem el ellened, én és házam népe...* (Jóma 4). Vallomásában ekkor ejti ki a főpap azt a kimondhatatlan négybetűs Isten-nevet, amit zsidó ember nem ejt ki és nem ír le soha, és a főpap is csak ezen a napon. Amikor a Szentélyben a gyülekezet ezt meghallotta, mindnyájan arcra borultak, és felkiáltottak: *Áldott legyen a Neve, akinek dicső királysága örökkön örökké tart*. Ezt jelképezi a muszáf ima alatti magatartásunk, amikor is több ízben leborulunk.

***

Egy középkorból származó könyvben egyedülálló tanúságtétel olvasható. Egy Marcus nevű római polgár, aki feltehetően hosszabb ideig élt Jeruzsálemben, hazatérte után *elmondta népének, amit a saját szemével látott, amint a főpap jom kippurkor a Templomba ment, és onnan kijött az ünnep kimenetelekor*. Íme a leírás, rövidítve:

...hét nappal az előtt a nap előtt, amit ők kippurnak neveznek – ez egyébként legnagyobb ünnepük – a főpap házában előkészítenek ülőhelyeket a Fejedelemnek (ez alatt a szánhedrin elnökét kell érteni), a felsőbíróság elnökének, a főpapnak és helyettesének, valamint a királynak. Ezen kívül még 70 ezüstszéket a szánhedrin hetven tagjának. A legöregebb kohanita (pap) pedig felállott, a főpaphoz fordult, és figyelmeztető, feddő szavakat intézett hozzá: Tudd, jó uram, ki előtt állsz, amikor bemégy (a Szentek Szentélyébe), és ha elvéted a dolgot és nem figyelsz oda, elveszel és meghalsz, és elvéted Izrael bűnbocsánatának lehetőségét. Ennélfogva az egész nép szeme rajtad függ, gondold meg jól, hátha terhel valamilyen vétek, még ha csekély is az, hiszen létezik olyan vétek, amely több micvával egyenértékű. Ennek mérlegelése Isten kezében van... És a főpap válaszában kimondja, hogy már mérlegelte dolgait, és megtért azokban a dolgokban, amiket bűnül lehet felróni neki... a többi kohanita is készen áll a szent szolgálatra, és ő megeskette őket annak nevében, aki Nevét adta ennek a Szentélynek, hogy mindegyikük megbánja vétkeit és megtér. Maga a király is nyugtató, vigasztaló szavakat mond a főpapnak, és megígéri neki, hogy nagy tisztelettel övezi, amint a szolgálat végeztével elhagyja a Szentek Szentjét...

Utána kihirdetik, hogy most pedig a főpap hivatalába megy, ami a Szentélyben volt, és sokan a nép közül elkísérik őt oda... Így látták szemeim: elsőnek haladnak előtte azok, akik valamilyen rokonságban vannak Izrael királyi házával, utánuk a Dávid-házabeli dinasztia leszármazottai és a herald halad előttük, és fennhangon hirdetik: „Adjatok tiszteletet Lévi házának!" Harminchatezren voltak ők (a leviták) és helyetteseik, égszínkék selyemruhában, majd a kohaniták, huszonnégyezren, fehér selyembe öltözve. Utánuk az énekesek, utánuk a zenészek, majd a kapuőrség és a tömjén készítői és a függönyök varrói, utánuk az őrök és intézők, majd egy csoport, amit úgy hívnak, hogy „katofilosz" (székhordók) és a különböző szakmák és céhek képviselői. Utánuk lépked a szánhedrin hetven tagja. Utánuk a száz kohanita, kezükben ezüstbotokkal. Ezek biztosították az utat. Utánuk jött a főpap és a kohaniták öregjei, kettesével... És az utcasarkokon ott álltak a jesivák (tanházak) vezetői, és a főpapot nagy ovációval fogadták, mondván: „Jó uram, főpapunk, Isten hozott! Imádkozz Teremtőnkhöz, hogy éltessen bennünket, hogy képesek legyünk foglalkozni Tórájával!"

Amikor a Templomhegyhez érkeztek, imádkoztak, hogy Dávid háza sokáig éljen. Utána a kohanitákért, majd a Templomért imádkoztak. És a nép áment mondott a fohászra, és ez olyan hangot hallatott, hogy az ott röpködő madarak leestek félelmükben. Ezután a főpap meghajolt a nép felé, sírva fakadt, és betakarta arcát... Ezután két helyettese a hivatalába vezette a főpapot, és ott magára hagyták őt kohanita testvérei.

Így történt befelé (amikor bement), de amikor kijött a Szentek Szentjéből, dupla tiszteletet adtak neki, és Jeruzsálem egész népe elhaladt előtte, kezükben világító fáklyákkal, fehér ruhában, és az ablakok feldíszítve hímzett párnákkal és világító gyertyákkal...

Mesélték nekem a kohaniták, hogy nemegyszer a főpap az ünnep kimenetele után éjfélig nem volt képes hazába eljutni, olyan nagy volt a zsúfoltság és olyan nagy tömegek voltak az utcákon. Annak ellenére, hogy egész nap böjtöltek, senki nem akart hazamenni, amíg nem jutott a főpap közelébe, hogy kezet csókoljon neki...

Másnap a főpap nagy lakomát csapott, és meghívta a hozzá közelállókat. Ünnepnap volt ez neki, mivelhogy épen és békében kijött a Szentek Szentjéből...

Utána magához rendelt egy aranyművest, akinél egy aranytáblát rendelt, amire a következő szöveget vésette: Én, ez és ez a főpap, ennek és ennek a főpapnak a fia... szent munkát végeztem mint főpap ezen nagy és szent Házban annak tiszteletére, aki Nevét adta ennek a Háznak, a világteremtésnek ennek és ennek az évében... az, aki érdemesített engem erre a feladatra, az érdemesítse fiamat, hogy utánam végezhesse ezt a szent munkát... (Sévet Jehuda).

Érdekes, hogy a római szemtanú leírása mennyire hasonlít a Misna és egyéb zsidó források fennmaradt szövegeihez. Ez a leírás valószínűleg a második Agrippa idejéből maradt fenn, még a kereszténység elterjedése előtti időkből, így a pogány Rómából jött vendég megilletődötten szemlélte a távoli provinciában élő kis nép ősi hitének megnyilatkozásait. A jom kippuri szertartás szerves része az ünnep bejövetelekor elmondott Kol nidré, melyben azt kérik a hívők, hogy az év közben tett és esetleg be nem tartott fogadalmakat a Teremtő tekintse semmisnek. Sokan azt állítják, hogy ez az ima a spanyol inkvizíció zsidóüldözéseinek idején keletkezett.

***

Jom kippur délelőtt is elmondjuk az Unötáne tókef kezdetű imát (amit egyébként ros hásánákor is elmondunk), s amelyhez érdekes történet fűződik. A főszereplő a mainzi rabbi Ámnon, aki valamikor a középkorban élt, és jó viszonyban volt a helyi püspökkel. A legenda szerint – melynek forrása az Or záruá középkori halachikus gyűjtemény – rabbi Ámnon *nemzedéke nagyja volt, bölcs, gazdag és szép férfi,* aki annyira megnyerte városa hatalmasságainak tetszését, hogy rá akarták bírni, vegye fel a kereszténységet.

A rabbi udvariasan megtagadta ezt a kérést, de a püspök nem hagyott fel szándékával. Szorult helyzetében a rabbi végül azt mondta, hogy meg kell fontolnia a dolgot – ezzel is időt nyerve magának –, és három nap gondolkodási időt kért. Hazaérvén belegondolt, mit is mondott, hogy neki gondolkodnia kell azon, hogy megtagadja-e egyetlen Istenét! Ez a gondolat annyira leverte, hogy sem enni, sem inni nem tudott többet, egyszóval belebetegedett. Családja hiába próbálta őt vigasztalni, bánatára nem volt orvosság.

Letelt a három nap, a püspök el is küldött érte, de rabbi Ámnon visszaüzent, hogy nem megy. Ekkor egy tiszteletben álló férfiakból álló küldöttség ment el érte, de nekik is megtagadta a parancsot, hogy járuljon a püspök elé. A püspök végül katonákat menesztett érte, megparancsolván nekik, hogy akár erőszakkal is, de vigyék színe elé.

Amikor a püspök elé került, az szidalmazta őt, amiért ígérete ellenére sem ment el hozzá. Rabbi Ámnon kijelentette, hogy beismeri bűnösségét, de maga szeretné meghatározni a büntetését. A nyelvem – mondta –, amely hazudott neked, vágassék ki. (Rabbi Ámnon ugyanis nyelvének kivágásával, mely a meggondolatlan kijelentést tette, Isten nevét akarta megszentelni.) A püspök azonban ezt nem fogadta el. A nyelvedet – mondta a püspök –, ami jól beszélt, nem vágatom ki. Ezzel szemben lábaidat, melyek nem jöttek hívásomra, levágatom, és kezeid ujjait is.

Ezzel a bosszúálló püspök megparancsolta, hogy hajtsák végre ítéletét. Miközben kínozták, folyton kérdezték, hajlandó-e már felvenni a kereszténységet. De ő mindig nemmel válaszolt. Végül hazaküldték, s ő pedig mártíromságot szenvedett hitéért és magára vállalta a büntetést, csupán azért, mert kiszaladt a száján, hogy gondolkodási időt kér...

Amikor elérkezett ros hásáná ünnepe, rabbi Ámnon elvitette magát a templomba, s az előimádkozó mellé helyeztette magát. A Kedusa imához érvén, rabbi Ámnon elmondta a maga szerkesztette imát, amely így hangzott:

Hadd dicsérjük a nap szentségét, mely félelmetesen nagy, ezen a napon magasztalódik uralmad és trónusod kegyelemre alapul, míg Te az igazság jegyében ülsz rajta. Mert való igaz, hogy Te vagy a bíró, a feddő, a mindentudó tanú, aki feljegyez és megpecsétel, számot ad az elfeledettre. Te nyitod meg az Emlékezés Könyvét, amiből szinte magától olvasódik, amit minden ember saját kézírásával erősített meg... S egyszer csak megszólal a nagy sófár és halk fuvallat hallatszik, az angyalok (is) megriadnak, ijedtség és remegés lesz úrrá rajtuk, és azt mondják: Íme, az Ítélet napja ez! (amikor) számon kérik az Égi Seregektől (is) viselkedésüket, mert (eleve) ők sem vétlenek Szemedben, és minden teremtett lény elébed áll és elvonul előtted, akárcsak a juhnyáj... Ahogy a pásztor vizslatja nyáját, egyenként ereszti át őket botja alatt, így eresztesz Te át bennünket, megolvasva és számot adva minden élőlénynek, határt szabsz minden teremtménynek és megszabod ítéletüket... Ros hásánákor megíratik és jom kippurkor megpecsételtetik, hányan vesznek oda és hányan teremtetnek, ki fog élni és ki hal meg, ki hajlott korban, ki fiatalon, ki tűzben és ki víz által, ki kard és ki vadállat által, ki éhínség és ki szomjhalál által, ki földrengés és ki járvány által, kit fojtanak meg és kit köveznek meg, ki pihenhet és kinek kell lótni-futnia, ki élhet édes nyugalomban és kinek lesz pokol az élete, ki él békességben és kinek lesz osztályrésze a szenvedés, ki szegényedik el és ki gazdagszik meg, ki aláztatik meg és ki emelkedik fel...

Ezzel az imával reb Ámnon elfogadta az igazságos Bíró ítéletét, s amikor befejezte, meghalt, elhagyta ezt az árnyékvilágot. Halála után pedig megjelent rabbi Klónius ben Mesullám álmában, akit megtanított az ima szövegére, és arra kérte, terjessze el Izrael népe között. így is lett, (Or Záruá).

Kol nidré

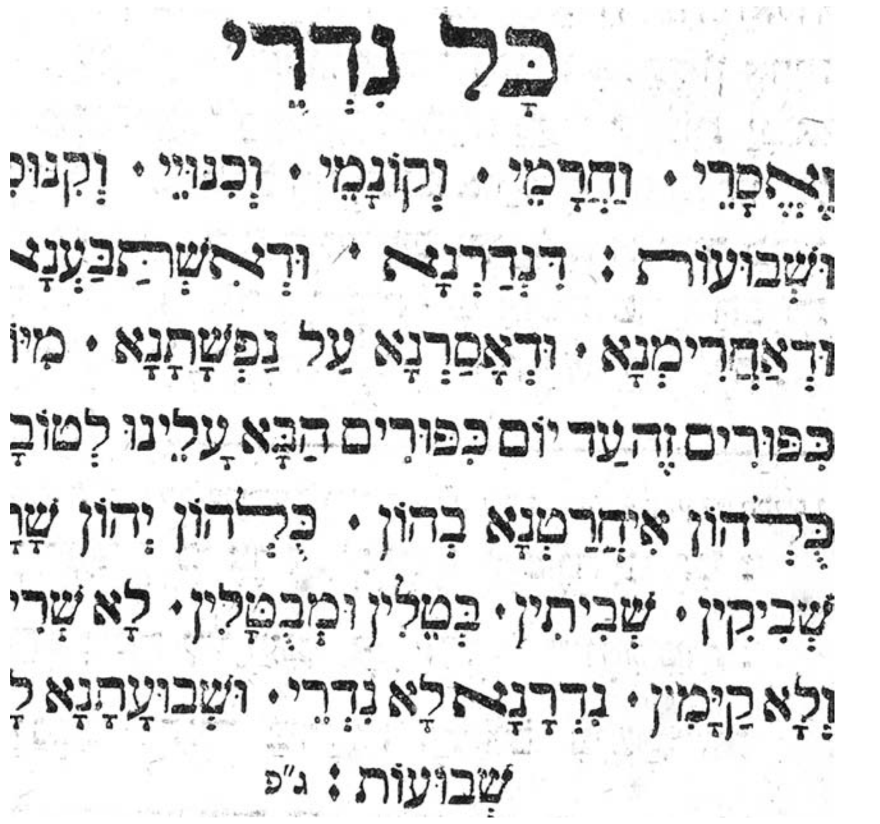
כל נדרי
ואסרי · וחרמי · וקונמי · וכנויי · וקנוס
ושבועות : דנדרנא · ודאשתבענא
ודאחרימנא · ודאסרנא על נפשתנא · מיו
כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטוב
כלהון אחרטנא בהון · כלהון יהון שר
שביקין · שביתין · בטלין ומבטלין · לא שרי
ולא קימין · נדרנא לא נדרי · ושבועתנא ל
שבועות : ג"פ

A hagyomány úgy tartja, hogy szövege a spanyol inkvizíció idején keletkezett. Arról szól, hogy a különböző körülmények között és helyzetekben tett fogadalom alól jom kippur előestéjén felmentve érezhetjük magunkat, és tisztán állhatunk az Örökkévaló ítélőszéke elé. Maga a szöveg azt érzékelteti, hogy a marannusok közül a kereszténységet sokan kizárólag kényszerítő körülmények miatt fogadták el, a kierőszakolt eskü pedig nem érvényes. Dallama szintén az inkvizíció korában született, érződik benne a zsidó mártíromság minden fájdalma.

***

A jom kippuri imarend egyik visszatérő alkotóeleme a bűnvallomás (viduj), melyben a zsidó ember megvallja bűneit a zsidó ábécé szerinti sorrendben, és bűnbocsánatot kér rájuk. A bűnvallomással kapcsolatban jegyezte meg egyszer reb Lévi Jichák, a berdicsevi cádik: A mai nemzedék – higgyék el nekem – jobb, mint az előző korok nemzedékei. Azok ugyanis még jom kippur szent napján, a templomban is rendületlenül hazudtak. Verték a mellüket és mondták: vétkeztünk, raboltunk, csaltunk (ásámnu, bágádnu...), pedig ebből egy szó sem volt igaz. Mi viszont csak olyan vétkeket vallunk be, amikor a bűnvallomást mondjuk, amiket valóban elkövettünk, kivétel nélkül. Mi nem hazudunk a Jóistennek. Már csak azért is megérdemeljük, hogy megbocsásson nekünk.

***

Szellemes választ adott reb Bunim, a psiszchai rebbe reb Mordecháj Bannetnek, a nikolsburgi rabbinak, amikor ez utóbbi azt kérdezte tőle, hogy miért ábécésorrendben írták meg a bűnvallomást. Ennek igen egyszerű és érthető oka van. Ha nem így lenne, nem lehetne tudni, mikor kell befejezni a vég nélküli bűnbánást.

Zsidó vagyok!

Jom kippur délutánján Jónás próféta könyvét olvassák a minchá imában. A történet a megtérés fontosságát és jelentőségét szimbolizálja: Isten elküldi Jónás prófétát Ninivébe, a bűnös városba, hogy figyelmeztesse lakóit, Szodoma és Gomora sorsára jutnak, ha nem térnek meg. Jónás megpróbál kibújni e küldetés alól (bölcseink szerint attól tart, hogy a ninivebeli pogányok hallgatnak rá, és megtérnek, ami rossz fényt vet majd a nyakas és makacs zsidókra).

Isten elől menekülve Jaffán hajóra száll, hogy Társisba menjen. Amikor a hajó viharba kerül, őt teszik meg bűnbaknak, hiszen a vihar *miatta tört ki*, mivel a matrózok kérdésére, hogy ki fia borja, mindössze annyit válaszol: *Ivri ánochi (zsidó vagyok), és az egyetlen Istent félem.*

A chászid magyarázat szerint elég volt ennyi, hogy egy jámbor embert, aki éppolyan utas volt, mint a többi, a baj okozójának kiáltsanak ki, és egyetlen megoldásként a tengerbe vessék. Jónás isteni csoda folytán megmenekül – a történet ismert, egy nagy hal lenyeli, a gyomrában tölt három napot –, mert az isteni küldetés alól nem lehet kibújni...

Mit mond a háláchá?

A zsidóság legszentebb ünnepe a szombatok szombatja. Kizárólag erre az egyetlen napra ír elő a Tóra böjtöt. Magyarul még engesztelőnapnak, valamint hosszúnapnak – utalva a 25 órás böjtre – is szokták nevezni.

1. A böjtön kívül Bölcseink még további négy megszorítást, azaz *sanyargatást* írnak elő erre a napra: nem szabad bőrből készült cipőt húzni (csak gumi- vagy faszandált); nem szabad tisztálkodni; nem szabad piperészkedni (illatos kenőcsöt használni), és tilos a házasélet. Maga a böjt rendkívül szigorú, mert még a száj megnedvesítése is tilos. Férfiaknál 13 év, nőknél 12 év felett kötelező a böjtölés, de csak és kizárólag egészséges emberek esetében. Ennél fiatalabbak is szoktak néhány órát böjtölni, hogy folyamatosan hozzáedződjenek a szokásokhoz, a nap hangulatához. Amennyiben valakinek az orvosa megtiltja, hogy böjtöljön, akkor is köteles enni, ha maga esetleg úgy érezné, képes böjtölni.

2. Mindaz, ami szombaton tiltva van, még fokozottabban érvényes erre a napra.

3. Ezt a napot a hívő ember szinte teljes egészében a zsinagógában tölti el. Maga az imarend is eltér a többi ünnepekétől. A 24 órára kiterjedő imarend az alábbi: a) Az ünnep előestéjén hangzik el a Kol nidré ima, majd az esti ima következik (árvit) a zsolozsmákkal (pijut), melyek legfőképp a bűnbánatról szólnak. b) Ünnep reggeli ima, a sáchrit, meghatározott betoldásokkal. Ezt követi a Tóra felolvasása, majd a halottakért mondott ima, a mázkir. c) Muszáf ima, melyben benne foglaltatik az Ünötáne tokef kezdetű ima, melyet ros hásáná két napján is mondunk, és az egykori Szentélyszolgálat leírása, végül a rómaiak által megölt Tíz Mártír halálának költői elbeszélése. d) Ezután következik a minchá ima, amelynek keretében Jónás könyvét olvassuk fel. e) A neilá (záró) imát kizárólag jom kippurkor mondják el. Ekkor van az az utolsó alkalom arra, hogy megtérjen a bűnös és bűnbocsánatot nyerjen (kapuzárás). f) Árvit (esti) ima, mely a napot lezárja. Ezután már csak Újholdszentelés következik (kidus leváná), és vége az ünnepnek. Megkezdődhet a szukkotra való felkészülés. 4. A böjt végét – a neilá ima végeztével – egy hosszú kürtfújás jelzi.

Naftali Kraus

Fesztiválmorzsák – ahogy tudósítóink látták

Nigun Kvartett (Izrael)

A koncertnek a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga adott otthont. Telt ház volt, többségében fiatalok ültek a széksorokban, akik hangos ovációval fogadtak minden számot.

A fesztiválesemény szervezői a Mazsihisz és az Izraeli Kulturális Intézet volt, céljuknak tekintve e zenei kultúra népszerűsítését Budapesten is. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével az izraeli nagykövet is.

Bevezetőként Deutsch Péter főrabbi köszöntötte a közönséget, majd elmondta, a Nigun repertoárja a hagyomány, a modern zene s a vallásos ág ötvözete, harmonikus találkozása.

Majd megfújta az ősi hangszert, a sófárt, és sáná továt kívánt mindenkinek.

Óriási taps fogadta a színpadra lépő kvartettet. Majdnem minden dalban más-más hangszer kapott prioritást, olykor pedig mintha kérdés-felelet játszódott volna le zongora és dob, szaxofon és zongora között.

Magával ragadó tudás, profizmus jellemezte őket. Láthatóan, hallhatóan élvezték, amit előadtak. Ez természetesen a közönség tetszés-reakciójából is érezhető volt.

Opher Schneider (nagybőgős) bemutatta zenésztársait: Tom Lev (szaxofon), Moshe Elmakias (zongora) és Yosi Levy (dobok és ütőhangszerek). Beszélt megalakulásuk időszakáról, történeteket mesélt, utazásaikat említette, s azt, hogy miért is választották ezt a formációt. Tette mindezt váltva, hol héberül, hol angolul. Tolmács nem volt. Miután egyik nyelvet sem ismerem alaposabban, egy fiatal rajongó lánytól kaptam információt.

Az elhangzó számok többsége bővelkedett improvizációban, dzseszszes feldolgozásban.

Chászid dallamok, édes-bús hangzás, teljes átélés, nemcsak az elhangzott számok, de a mimika tekintetében is.

A repertoárjukból: The World to Come, Yedid Nefesh, Berditchev Nigun, Way to Eden.

Menedzserük, Polina Fradkin köszönetképpen ajándékot vehetett át a kvartettől.

Előadásuk végeztével a közönség visszatapsolása újabb számot eredményezett.

Kellemes este volt, köszönöm a lehetőséget.

gáljuli

Barbra Streisand legszebb dalai

Barbra Streisanddal műsort hirdetni mindig biztos, nyerő tipp. Természetesen a siker attól függ, milyen kvalitású énekesek viszik színre az idén nyolcadik évtizedét is betöltő művész sikerdalait. A megelőlegezett bizalom alapján teljes házra lehetett számítani a Dohány utcai zsinagógában. Össze is jött, még az oldalsó padsorok is erősen megteltek.

Szulák Andrea a koncert húzóneve, és nagyon jó partnereket választott. Talán az én hibám, hogy eddig nem ismertem a Don Lázi (Lázár István) vezette zenekart, amely műfaja és felállása szerint swingtet – de méltó volt Streisandhoz.

Barbra egész életében beskatulyázhatatlan volt, így amikor a legszebb dalai címnek kellett megfelelni, azt hiszem, a nehezebbik feladat nem az volt, hogy mi kerüljön bele, hanem az, mi maradjon ki. Ha lehet hinni a Wikipédiának, 36 albuma jelent meg – és mennyi dal van egy albumon!

A koncert alaphangját és hangulatát Laziék határozták meg, nyitásként a szvingkorszak klasszikusával: *I got music*, lazán fordítva: Zenét nekem! És amikor Veres Mónika – a színpadon csak Nika – kezdi a *Funny girl* dalát, a közönség érettebb korú részének leesik az álla. Nika ugyanis stadionokat képes megtölteni, csak éppen a fiatalabb korosztály örömére. Itt azonban egy már meglévő, kialakult stílusba, Barbra bőrébe kellett belebújnia, és remekül csinálta. Csudálatos vivőerejű és minden fekvésben ragyogó a hangja, pianissimói is tévedhetetlenül pontosak. Elhangzott persze a klasszikus *People* is – summázva: újabb rajongókat szerzett az ezüstkorúak között.

Szulák Andrea csak utána lépett a tóraszekrény elé, s némi gyerekkori rajongást is felidézett, azt is, amikor a füzeteire nem a saját nevét írta, hanem azt: BARBARA SZTRÉZAND... És aztán *Porgy* dalát, amit kifejezetten Barbara számára írtak át (*I got plenty of nuttin* – ismét laza fordításban: A pénzből nincs soha elég). Szép találkozás Szulák mesés hangja meg egy rekedt-füstös Louis Armstrong-másolat, Lazi, aki ugyebár a zenekart trombitával vezeti – illúziót keltő duettet adtak elő. Itt rögtön meg kell említeni, hogy bár Don Lazi swingtetje kis létszámú, mégis sikerült a rézkórusnak kifejezetten bigbandes érzést keltenie – legalábbis az oldalsó részeken, ahol a hangzás nem kettőződött meg a direkt hangtól.

Szulák Andrea és Gájer Bálint

Nika drámai hatású, csak zongorával kísért dala után beszállt Gájer Bálint is: kellemes (ha már régiekről beszélünk: Bing Crosby és Frank Sinatra közé beállítható) hangja jól párosult Nikáéhoz a *Smile* dalban. És aztán az *It Had to Be You*, szintén duettben: Gájer itt Michael Bublé szólamát vette át...

Közismert, mesélte el Lazi, hogy Barbra operarajongó, ezért tiszteletére (és szórakoztatásra) született egy potpourri, vagyis egyvelegféle, mégpedig összedolgozva *Figaro* híres *belépőjé*t (magyarul: Lássátok bennem a legremekebb borbélyt) és a Rigolettóból a mantuai herceg *Kesztyűáriáját* – és közben felemlegették korunk roppant népszerű tenorját, Andrea Bocellit, akinek szerepkörébe most László Boldizsár lépett bele. Nagy tombolás lett belőle, Nika mellett Boldi csengő tenorja idézi fel a New York-i előadást. Az amerikai óriásváros később is előkerült: Szulák énekelte a West Side Story egyik legmegindítóbb dalát, az eredetileg duettnek írt *Somewhere*-t. Elhangzott még a Gibb fivérek (Bee Gees) emblematikus száma, a *Woman in Love*, és zárásként még egy Streisand/Armstrong vagyis Szulák/Lázi: *What a Wonderful World* – de hát ezt lefordítani sem kell.

A ráadásokból viszont említendő a *Hává nágilá*, Boldi szólójával – na persze mindenki, az egész nézőtér belesegített. Hosszú tapsos estét éltünk át.

Bedő J. István

4 világ, 4 évszak

Aligha tévedek, hogy a szeptember eleji hangversenyre Korcsolán Orsolya szándékosan választotta Bruch Kol Nidréjét indító darabnak – hiszen a hamarosan beköszöntő zsinagógai újév előtt hangzik el a fogadalmak alóli feloldozás szövege. Max Bruch eredetileg csellóra és vonós zenekarra írott műve most a Rumbach-zsinagóga eszményien szép környezetében csendült fel.

Korcsolán Orsolya ezt a lágyan éneklő dallamot úgy szólaltatta meg, mintha házi muzsikálás lenne – megragadó intimitással. Sőt: mintha nem is zsinagógai fohászkodás lenne, hanem családi körben megünnepelt felkészülés. Ez a sokszor (és többféle hangszerelésben) játszott zenemű szelíd, gyöngéd érzelmeket sugall, és bár a romantika korában született, mégis valamiféle visszafelé tekintést érzékeltet. A hegedűművész a talán tízperces darabban elsősorban a leheletnyi pianissimókkal varázsolja el a hallgatót (persze nem csak azokkal). Ezek néha olyanok, mint egy selyemszoknya libbenésének hangja, amint viselője áthalad egy barokk fogadótermen. A mű elején felhangzó alig néhány taktusnyi, zsidó népzenéből kölcsönzött hangmenet csak elhelyezi a hallgatót a mű idejében – a többi: mint egy nosztalgikus dal, benne a liturgiát recitáló kántor dallamával.

Azonnal meg kell említeni, hogy az Anima Musicae kamarazenekar tökéletes párosítás a szólóhegedűhöz (akárcsak a csellóhoz a nagyzenekar): egyensúly van a pódiumon. Habár Korcsolán mindig és mindenhol nagyon sokat tesz az elfelejtett vagy nem kellően méltányolt zsidó zeneszerzők megismertetéséért – ez alkalommal a mű volt fontos. Csak a zenetörténetben kevésbé járatos olvasó számára jegyzem meg, hogy Bruch e művét a kor jeles csellóművészének felkérésére írta, ő maga protestáns volt.

Mendelssohn 7. (d-moll) vonósszimfóniája szólista nélkül vitt be a zeneszerző világába. Felnőttkori műnek gondoltam, csak némi guglizás után esett le az állam: 12-13 éves, zeneileg koraérett gyerek írta, benne egy villanásra megszólal a Szentiványéji álom nem sokkal később született nyitányából a halk zizzenés – de csak mint egy végig nem gondolt ötlet. És aztán: a zárótételben mintha visszaléptünk volna legalább hetvennyolcvan évet, gyönyörű és játékos fúga szólal meg, bár a zeneszerző nem az ősforrás Bachhoz nyúlt viszsza, hanem Mozart Jupiter szimfóniájából merítette az ihletet.

Jávori Fegya – a klezmer szerelmese, nagykövete, népszerűsítője – volt a szerzője az alig néhány perces Doinának, vagyis a klezmer táncház egyik legvidámabb elemének. A Mendelssohn-mű játékossága után tűzijátékként szólalt meg a csapongó, egyszerre sokféle hangulatot keltő darab a zenekar előadásában. Tegyük hozzá, a doina bevezető muzsika a többi táncdallam előtt, és bizony a nézőtéren is lehetett érzékelni valamilyen táncra perdülési hajlandóságot...

A koncert zárásaként pedig minden barokkzene-rajongó álma került sorra: kamarazenekarral kísérve Korcsolán Orsolya játszotta a Négy évszak szólóját. Aki sokszor és sokféle előadásban hallhatta, nagyobb és kisebb zenekartól, komótosabban vagy fürgébben Vivaldi művét, nos, az úgy érezhette, tízpontos előadást kapott. A bravúrrészletek látszólagos(!) könnyedsége, a zenekar csöndes elbújása, hogy a szólista csilloghasson, vagy éppen a hatalmas tömör hangzás – mind segített felidézni a patak felett finoman olvadó jéghártyát, a tikkasztó napsütést, a viharjelenetekben kavargó szürke felhőket, vagy akár az esőcsepegést a nem túl szélsőséges itáliai télben.

Nagyon jó volt bejárni a világ négy darabkáját a négy nagyon különböző zenével egy művésszel, aki – szerencsénkre – évek óta elmaradhatatlan a ZsiKuFeszt koncertjeiről. Aki idén nem hallotta, nehogy kihagyja a legközelebbi alkalmat!

Bedő J. István

A szefárd zene koronázatlan királynője

Újra a Rumbachban, vasárnap este, s egy tűt nem lehetett volna leejteni, olyan sokan voltak kíváncsiak Mara Aranda spanyol világsztár koncertjére.

Mara Aranda

A különféle sajtóorgánumok a Földközi-tenger királynőjének aposztrofálják, ami talán túlzásnak tűnhet, de az előadás során a valóságban is megtapasztalhattuk. A mediterrán életérzés áthatotta programját. A régi-új hangszereknek, a számokhoz illő kéz-, fej- és lábmozgásnak köszönhetően a téma a szöveg megértése nélkül is valamennyire felismerhetővé vált.

Az est Borbás Gergő felkonferálásával vette kezdetét.

Mindenkit üdvözölt természetesen, köztük Yacov Hadas-Handelsman izraeli és David Pressman amerikai nagykövetet, valamint hangsúlyosan Vera Soler del Campót, Spanyolország nagyköveti tanácsosát, aki néhány gondolatát is megosztotta a jelenlévőkkel.

Ezután színpadra lépett az énekesnő és a zenekar: Mara Aranda, Jota Martínez, Fernando Depiaggi és Carlos Ramírez.

Mara a legtöbb szám előtt szólt a dalokat ihlető térségről, élethelyzetről, időbe és térbe helyezve azokat. Tolmács nem volt, így részletezni nem tudom az elhangzottakat.

Az énekesnő öltözete stílusában nagyon jellegzetes volt: hosszú fehér ruha aranyszínű mintákkal, fölötte a haját is eltakaró lepel. Utóbbi a háborgó tengert, a fehér a habot, a tajtékokat, az arany a napsütést szimbolizálhatta.

Mara két hangszert is használt a program során, egy kasztanyettát és egy úgynevezett kézi dobot.

Zenésztársai is csereberélték a szitárt, a gitárt, a dobot, a kongát s a billentyűst.

Majd a műsor végeztével lehullott a lepel Mara ruhája fölül, zeneileg ennek is oka, értelme volt.

Végül vastaps, levonulás, majd vissza...

A közönség alig akart a kijárat felé fordulni. Megértem!

gáljuli

Zsenik a zsiniben

A nem igazán szerény cím csak a valóságot tükrözi, Müller Péter Sziámi és Szakcsi Lakatos Béla már korábban kiérdemelte a minősítést, a vendég Gubik Petra pedig nagyon-nagyon ígéretes formát mutatott.

A Zsidó Kulturális Fesztivál hetének eseménye, a Sziámi-koncert mondhatni az őszi fesztiváli kínálat elmaradhatatlan része. A jobbára tematikus programok közé most vegyes csokrot kaptunk a Hegedűs Gyula utcai nagyteremben. Sziámi sokadszor dolgozik együtt Szakcsival, nem kevés a közös daluk, Gubik viszont új résztvevő. Érdemes elolvasni az életútját a Wikipédián – ilyenkor derül ki, hogy a fővárosi létezés mennyire szemellenzőssé tehet. Keveset tudunk róla, csak mert Petra a szerepeinek túlnyomó részét Budapesten kívüli zenés színházakban teljesítette, az Operettszínházban csak alkalmanként kapott fellépési lehetőséget – igaz, a Honthy-gyűrűt is ott érdemelte ki.

Szakcsi Lakatos Béla, Müller Péter Sziámi és Gubik Petra

Szakcsit nem kell különösebben bemutatni, sejthető volt, hogy lesz valamilyen dzsesszes meglepetés is, de persze essék szó az est programját megszerkesztő Sziáminak a teljesítményéről is.

Erős felütéssel indultunk: az Elnök urat *megszólító,* békére és a fegyverek elhallgatására *felszólító* sanzonnal, amit egy darabig frissnek lehetett gondolni – csak a szöveg vége felé derült ki, hogy a (második) világháború idején írta Boris Vian, a fordítója pedig Sziámi. Amúgy a dalok legnagyobb részének szövege is az ő munkája, a zenék pedig legtöbbször Szakcsitól származnak. (Néha elelhangzik egy Seress Rezső is...)

Sziámi nagyon vakmerő ötlettel bekeverte a műsorába Piaf két legendás, de feltétlenül karcos mezzoszopránra írt dalát is (*Mylord*, *Nem bánok semmit sem*), csak azért, mert a francia nyelv szerelmese, de aztán ezt kiegyenlítette egy bluesos bugival (Éjszakás *nővér*), aminek nem túl rejtett erotikája kissé frivolnak hatott a zsinagóga falai között.

Gubik Petra selymes-puhán énekelt két szép, szerelmes számot a készülő közös (MPSz–GP) nagylemezről. A következő, cigány ritmusokból és melódiavilágból merített, alaposan kieresztett hanggal bizonyító dal megmutatta, mennyivel többre képesek együtt. Egyébként Petra szerelmes vagy érzelmes dalai mindig tanúskodtak remek előadói képességeiről és minden fekvésben erővel megszólaló hangterjedelméről.

Nem követve a sorrendet, Sziámi szívesen bolondozott is: a vetésbe tévedő kancáról és csikajáról szóló breton népdallal meg a zsebpénzért tarháló kamasz kupléjával.

Külön kell szólni Szakcsiról. All-round muzsikus lévén, könnyedén (le)kísérte a bármilyen stílusú műveket, de ha némi szabadságot élvezett, akkora improvizációt vágott le, hogy a másra felkészült közönség csak kapkodta a fejét. Az est lenyűgöző, nagy találkozása volt, amikor az impró királya és a gyémánthangú Petra bársonyfinoman belekezdett a *Hává nágilába*. Amit aztán a Mozart–MPSz: *Török induló* lazított, csacsacsásítva (na azért nem az egész).

(*Folytatás a 7. oldalon*)

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Franciaország

Francia zsidók a soá idején címmel kiállítás nyílt a Valéry-Larbaud médiatárban Vichyben. A városka a német megszállás alatt a Pétain marsall által irányított kollaboráns francia állam székhelye volt. Fényképek és dokumentumok segítségével a kiállítás részletesen bemutatja a végső megoldáshoz vezető utat. A zsidók tevékenységét korlátozó első rendeletek 1940. október 3-án jelentek meg. Az 1942. július 16–17-én Párizsban végrehajtott razzia során mintegy 13.000 hitsorsosunkat gyűjtötték össze a Téli Sportcsarnokban, akiknek közel egyharmada gyerek volt. Tragikus útjuk előbb a Drancyban lévő koncentrációs táborba, majd Auschwitzba vezetett. Hasonló razziára került sor a déli „szabad zóna” területén is, ahonnan szintén Drancyba szállították az elfogottakat. A célkeresztben előbb a külföldi származású zsidók, majd a franciák következtek.

A kiállítás külön foglalkozik a francia társadalom magatartásával, a zsidók részvételével az ellenállásban, a gyermekmentő akciókkal, a holokauszt emlékezetével és más kérdésekkel. Frédéric Aguilera, Vichy polgármestere nyilatkozatában elmondta, hogy partnerségi megállapodást kötöttek közös rendezvények tartására a Shoah Memorial szervezettel.

1939-ben 330.000 hittestvérünk élt Franciaországban, közülük 76.000 személyt deportáltak. A haláltáborokból 2.500-an tértek vissza.

Paraguay

A fővárosban, Asunciónban működik a dr. Walter Kochmannról elnevezett zsidó múzeum. Kochmann a nácizmus elől menekült német családból származik, és sokat tett az intézmény létrehozása érdekében, amelynek első igazgatója volt. A múzeum három teremből áll. A Vörös Terem a zsidó hagyományokat mutatja be, ahol számos kegytárgyat is megtekinthetnek a látogatók. A Fekete Terem a holokauszt emlékezetét idézi. A Kék Teremben a paraguayi zsidók történetével kapcsolatos dokumentumok, emléktárgyak és fényképek láthatók. Ruth Cohan igazgató kiemelte: *azon dolgozunk, hogy megtanítsuk a fiatalokat a diszkrimináció és a rasszizmus elutasítására.*

Franciaország. A kiállításmegnyitó plakátja

Az első zsidók a 19. század végén Franciaországból, Svájcból és Olaszországból érkeztek Paraguayba. A 20. század elején Oroszországból és Lengyelországból, valamint Egyiptomból és Törökországból jöttek újabb bevándorlók. A nácik hatalomra jutását követő menekülthullám után hittestvéreink száma 1942-ben elérte a 3.000 főt. Az első zsinagóga 1917-ben létesült Asunciónban. Jelenleg három zsidó templom van a városban (askenázi, szefárd és Chábád). A mintegy ezer főt számláló, többségében askenázi közösség több kulturális, oktatási és más intézményt működtet. A közösség Hashavua (A hét) néven online lapot ad ki.

Norvégia

A Nemzeti Örökség Tanácsa két zsidó emlékhelyet a védett nemzeti emlékek közé kíván sorolni. A javaslatban szerepel az oslói Sofienberg parkban lévő, 1885–1917 között működő régi temető, ami eredetileg egy nagy temető része volt. Ez a zsidó közösséghez kötődő legrégebbi helyi emlék, ami az első nem keresztény temetkezési hely volt a norvég fővárosban. A területen később parkot alakítottak ki, de a zsidó vallási hagyományok tiszteletben tartása érdekében az itt lévő 197 sírkövet a helyükön hagyták. A másik javaslat az 1942–43-ban deportáltak tiszteletére a norvég kormány megbízásából Antony Gromly angol szobrászművész által 2000-ben tervezett *Emlékezés helye* elnevezésű, az Akershus rakparton lévő emlékműre vonatkozik.

A nácik helyi szövetségeseik közreműködésével 773 zsidót deportáltak Norvégiából Auschwitzba, akik közül csak 35 személy maradt életben. 900 hittestvérünknek sikerült Svédországba menekülnie.

Jelenleg mintegy 1.400 zsidó él Norvégiában.

Románia

A párizsi Flammarion kiadásában augusztus végén jelent meg Sonia Devillers újságíró Les exportés (Az exportáltak) című könyve, amely a romániai zsidóság történetének egy kevéssé ismert és felháborító fejezetével foglalkozik. Devillers sajtónyilatkozatában elmondta: *Családom anyai ágon 1961-ben hagyta el Romániát. Azt lehetne mondani, hogy emigráltak vagy elmenekültek, de ez nem pontosan fedné az igazságot. Valójában az történt, hogy az embereket felbecsülték, és tenyészállatokért, valamint mezőgazdasági termékekekért exportálták.* Ez annyira titkos művelet volt, hogy a legfelsőbb vezetéshez tartozó Nicolae Ceausescu állítólag csak 1965-ös hatalomra jutásakor értesült róla. A nemzetközi felháborodástól és a botránytól tartva azonnal leállította az 1958 óta tartó akciót. A román diktátor később szerződést kötött Izraellel, amelynek keretében mintegy 300.000 zsidó hagyhatta el az országot. A Securitate archívumában megtalálhatók a Sonia Devillers családtagjai és mások *exportjával* kapcsolatos adatok.

Hittestvéreink száma a harmincas években 750.000 volt. 1945-ben még 350.000 zsidó élt Romániában, ami napjainkra 10.000 főre csökkent.

Kovács

Paraguay. Az asunciói zsidó múzeum

Norvégia. Az *Emlékezés helye* az oslói Akershus rakparton

Románia. Bartermegállapodás: tenyészállatokért zsidókat

THAIFÖLDI LUXUSINGATLANOKAT ÁRUL RAJ RÁCHEL

Ilyen a flódnikirálynő új élete

A közismert cukrász sosem félt a kihívásoktól: az elsők között volt itthon, akinek cukrászdáiban egyedi formatortát lehetett rendelni, ahogy élen járt abban is, hogy sütményeit webshopról árulja. Világhírűvé tette a flódnit, és megpróbálkozott a hagyományos kelet-közép-európai zsidó konyha megújításával is. Sikert sikerre halmozott, rengeteg külföldi meghívásnak tett eleget, saját tévéműsorokat forgatott, nemzetközi kulináris akadémiák választották tagjaik közé, majd jött a koronavírus-járvány és egy teljesen új kihívás: a budapesti társasági élet ikonikus alakja mindent felszámolt itthon, és meg sem állt Délkelet-Ázsiáig. Ennek okairól most először az Indexnek mesélt.

Bármely fesztiválon könnyű volt kiszúrni, hol is áll Raj Ráchel standja. Előtte kígyózó sor, rengetegen akarták ugyanis megkóstolni a cukrászdáin kívül is a több száz éves, titkos családi recept alapján készült, világhírűvé vált flódniját. Kevesek mondhatják el, hogy egyedül sikerre vittek külföldön is egy hungarikumot, jogosan büszke is rá. Ahogy arra is, hogy nála már akkor lehetett itthon egyedi formatortákat készíttetni, amikor ez még ismeretlen műfaj volt a hazai cukrászdákban.

Merőben újszerű volt a Torta.hu elindítása is, az idő tájt furcsa dolog volt sütit rendelni az internetről. Aztán már nem volt elég számára a porcukorfelhő.

2020-ban jelent meg az első szakácskönyve (Életem a konyhában), amelyben először mutatta meg, hogy a desszerteken túl is biztosan mozog ebben a világban. A részben családi recepteket átdolgozta, és igyekezett a 21. századi elvárásokhoz igazítani a tradicionális askenázi (kelet-közép-európai zsidó) recepteket, a közismert töltött halétel, a gefillte fisch például nála már lazacból készül. Aztán egyszer csak jött a covid.

Előre látta a vendéglátás válságát

A járvány miatti lezárások a jól menő vállalkozást is érzékenyen érintették. Bár a webes értékesítés nőtt, nem annyival, hogy kompenzálni tudta volna a többi bevételi láb kiesését. Mint fentebb is írtuk, a cég életében nagy jelentőségű volt a fesztiválokra való kitelepülés, de a vállalati megrendelések is elmaradtak, ahogy az esküvők elhalasztása miatt tortára sem volt a 2020-as tavasz–nyári szezonban szükség.

„Bár 2021-ben még orosz–ukrán háborúról szó sem volt, már jól látszott, hogy nem igaz az, hogy minden vissza fog állni a régi kerékvágásba – mesélte Raj Ráchel az Indexnek. – Nálunk például a forgalom jelentős részét tették ki a turisták, akik a nemzetközi sajtómegjelenéseink jóvoltából azelőtt nem mulasztották el, hogy megkóstolják nálunk a flódnit budapesti tartózkodásuk alkalmával. A bátyám remek üzletember, előre látta ezt az állapotot, amibe az egész szektor került mostanság, amikor már nem lehet annyit emelni a sütemények árán, hogy az egyaránt megérje az előállítónak és a fogyasztónak is.”

Irány Pattaya!

Raj Ráchel bátyja több mint húsz éve él Ázsiában, több éve telepedett le a magyarok körében is népszerű thaiföldi tengerparton és nyitott egy saját ingatlanirodát a Remax hálózatán belül. Segítség kellett neki, így felvetette a budapesti társasági életben otthonosan mozgó húgának, mi lenne, ha a jó kapcsolatteremtő képességét ezután egy másik üzletágban kamatoztatná, és így legalább a család is együtt lenne. Immár nyolc hónapja annak, hogy Ráchel és férje felszámolták idehaza a vállalkozásukat és az életüket, hogy a napfényes ázsiai országot válasszák új otthonuk gyanánt. Mivel társasági életüket szinte ott folytatják, ahol abbahagyták, így segítenek egy kicsit tisztábban látni, milyen is a luxusélet az idehaza relatíve olcsónak tartott országban.

„Thaiföld mint befektetési célpont az orosz–ukrán háború óta még jobban felértékelődött. Oroszok és európaiak szeretnék itt biztos helyen, ingatlanokban tartani a pénzüket, az ország stabil gazdasága és politikai berendezkedése garancia erre – mondta el Raj Ráchel. Illetve jelen esetben már az sem elhanyagolható szempont, hogy itt fűteni sem kell, a tél meleg, de a nyár sem kifejezetten esős, Pattaya nincs annyira délen, hogy zavaró legyen a monszunos évszak. Otthon Thaiföldnek nem valami jó a PR-ja, holott roppant elegáns városrészek és remek iskolák várják az itt letelepülőket.”

Villaparkok és tematikus luxus

A Bangkoktól csupán másfél órás vonatútra lévő nagyvárosban a thaiok is előszeretettel vesznek nyaralót – pláne hogy a vasúti fejlesztéseknek köszönhetően csupán félórányira rövidül majd a távolság. Ami nem kedvez mondjuk a shoppingolásnak, valószínűleg Pattaya ebben nem fog tovább fejlődni, hiszen minden nagy világmárkának vannak saját luxusszalonjai a thai fővárosban. Azonban a szolgáltatási szektor nagyon odatette magát.

Fotó: Raj Ráchel

Menő golfklubok, elegáns éttermek és hotelek találhatók itt, akár a tengerparton is elkoktélozgathat az ember – Ráchel kedvence például a Pullman-láncolat helyi egységének, a Hotel G-nek a poolbárja. A régió intenzívebben fejlődik, mint valaha: egymás után nőnek ki a földből a villanegyedek és a luxuslakásokat, penthouse-okat, tetőmedencéket magukba foglaló toronyházak. Az itteni ingatlanfejlesztők szeretik magukat markánsan megkülönböztetni a konkurenciától, Ráchel egyik kedvence a Riviera Monaco felhőkarcoló és a hamarosan megépülő Arom Wongamat luxustársasház.

És hogy mennyi az annyi? Természetesen minden árfekvés megtalálható a régióban, de itt az nem furcsa, ha 200 milliót, netán 1-1,5 milliárd forintnak megfelelő thai bátot kérnek egy jobb lakásért vagy házért. A cukrászból lett ingatlanszakértő figyelmeztet azonban, előbbit magánember is bármikor vásárolhat, utóbbit azonban csak thai állampolgár vagy cég, a jogalkotó így próbálta védeni, hogy a föld hazai tulajdonban maradjon. A cégalapítás itt olyan rutinprocedúra egy ingatlaniroda szolgáltatásában, ami említésre sem méltó.

Van-e visszaút a gasztronómiába?

Kérdésünkre, hogy a káprázatos villák és lakások mutogatása mellett nem vágyik-e vissza a sütő mellé, a flódnikirálynő határozottan felel. „Soha ne mondd, hogy soha, de egyelőre nagyon élvezem az új életem. Persze teljesen nem tudok tőle elvonatkoztatni, ebben a nyolc hónapban sok thai ételt megtanultam elkészíteni, a hazai receptjeimet is adaptáltam a helyi alapanyagokhoz. A kacsamájbonbont például itt nem áfonyával ízesítem, hanem mangóval és ananásszal. De hozhatnám példának azt is, amikor a helyi InterContinental hotel séfjével kerestük a megfelelő lisztet a szupermarketben, amiből bárcheszt tudok sütni. Egyébként alighogy ideköltöztünk, egy hónap után megtalált egy helyi nagy resort, hogy találjam ki a desszertmenüjüket. Akkor erre nem volt időm, de abszolút el tudom képzelni, hogy szakmai tanácsadóként megmaradjak ezen a területen is.”

A szakácskönyvén kívül jelenleg idehaza egy sütemény maradt meg Raj Ráchelből. Még tavaly nyáron tervezte a budapesti Marriott Hotelnek a Secret Charm (Titkos báj) névre hallgató desszertet, amely idén decemberig ott lesz a luxusszálloda étlapján. A narancsos, kardamomos, habkönnyű, franciás süteményhez magyar fűszerpaprikát is használt. Azt a fajtát, amit ki is vitt magával, és nagy sikert aratott vele a fiai iskolájában. A kozmopolita pattayai közeg egyszerűen odavolt ugyanis a magyar gulyásért.

A szerző luxusszakértő.

TGR/index.hu

Strandsirató

Siratódal:
Messzi a nagyerdő,
Ott volt a strandfürdő,
Odajártunk barátokkal nyaranta.

A strand angol eredetű szó. Jelentése ott maradsz, ott ragadsz, nem vagy képes továbbmenni. Én hatvan évig. Talán 5-6 éves lehettem, emlékszem, hogy anyámmal jártunk a strandra, lubickoltam a medencékben, anyám le sem vette rólam a szemét.

Úszóleckék Rentka Laci bácsival, aki kedves szavakkal tartotta fenn a rendet: Te víziló, ne búvárkodj, ússzál! Beavatásunkat az úszóvizsga jelentette. A szülők körbeállták a műugró trambulint, és egyenként beugrottunk a lengő deszkáról a 4 méteres medencébe. Aki kiúszott, az átment a vizsgán, aki elsüllyedt, azt a Bacsó úszómester kihúzta. Bacsó úszómester jellegzetes figurája volt a strandnak, tiszteletet parancsoló, nagy pocakos, négerbarnára sült ember volt. Ő is tanított úszást. A hagyományos módszer híve volt: kötélen lógatta be a tanítványokat, és diktálta a tempót. Majd a jól végzett munka után felállt a medence szélére, és mint egy fa, mikor kidől, beledőlt a medencébe. Látványos és egyéni mozdulat volt.

Teltek az évek. Tízéves koromtól már önállóan, illetve barátokkal is mehettem. Öltözékünk: kempingnadrág, póló, eleinte saru, később vietnámi ujjközi papucs. A pánt gyorsan kiszakadt, néhányszor mezítláb mentem haza.

Miután beléptünk a strand kapuján, az átöltözés következett. Nadrág le, az otthon már felvett fecske, később a masszív műszálas úszónadrág rajtunk, zuhany, majd az univerzális bronzolaj. Védett a naptól, bronzszínűre színezte, barnította bőrünket, és ázott hajunkra kenve is jó hatással volt. Volt olajkompresszoros lefújó, aki 1 Ft-ért tetőtől talpig lefújt.

FOGLALÁS: Talán a legfontosabb tevékenységünk volt a foglalás. Amit foglalni kellett: a dupla, faléces, kopott napozóágy. Itt gyűlt össze a baráti társaságunk valamelyik napozópadon, amelyhez nem volt könnyű hozzájutni. Aki legkorábban érkezett, rohant foglalni, törölközőit és ruháit ráteregette: foglalt.

Ezután kezdődhetett a stírolás és az ismerősök felfedezése. Ennek volt egy kialakult szokása: a strand végében lévő röplabda-, foci- és fejelőpályánál kezdtünk. Itt vérre menő sörmeccsek voltak. Ácsingózva néztük a fantasztikus technikával, hihetetlen labdaérzékkel játszó nagymenőket. Vártuk, hogy valamelyik csapatban esetleg lesérüljön valaki, és cseréként beállhassunk. Kitéve magunkat a szidásnak, gúnyolódásnak, rugdosásnak, fellökésnek. Én néhányszor kapusként állhattam be. Ilyenkor átadtam magam szívvel-lélekkel a játék ritmusának. Életem kockáztatásával futottam ki a beívelt labdára, vetődtem, ha sarokra ment a lövés. Szinte lángban égtem. Ha kikaptunk, akkor mindig a kapusban volt a hiba. Ha nyertünk, akkor a góllövőké volt a dicsőség.

A FEJELŐPÁLYÁN az elegánsabb, udvariasabb modor volt divatban. Itt az adott szó elég volt. Megbeszéltük, hogy ki mikor játszhat a pályán. Meccs, visszavágó, döntő. Jöhet a következő csapat.

HULLÁMMEDENCE: többfunkciós. A medencéhez tartozott az 5. sz. szocialista brigád által durvára betonozott csúszda, ami hamar tönkretette a fürdőruhákat. Ha tele volt a medence, akkor minden órában 10 perc hullám. Hangosbemondó: Figyelem, figyelem, a hullámfürdő 5 perc múlva üzemel!

Ekkor talpra szökkent az összes gyerek és felnőtt, és zarándokút kezdődött. Az aggódó szülők elhelyezkedtek a medence mellett. A medencében lévők egymás mellett szorosan állva, nagyságrend szerint várakoztak a kintről befelé egyre mélyülő medencében. Elöl, a mélyben, a bravúroskodó jó úszók. Mikor vége lett a hullámzásnak, óriási füttykoncert, kiabálás tört ki. És elindult a nép visszafelé.

Ha nem volt víz a medencében, remekül lehetett benne focizni. A talpról a bőrt teljesen lecsiszolta a betonaljzat. Ezt is ugyanaz a szocialista brigád betonozta.

ÚSZÓMEDENCE: a 2 méter mély, feszített víztükrű, 50 méteres. A medence körül napozópadok, 60 kg-os vasszékek. Baráti társaságok találkozóhelye, randiközpont. Úszó-, vízilabdaedzés és egyéni úszás.

Telt az idő, jelzett a has, felhangzott a kérdés: Hánykor? Válasz: 2-kor. Ez azt jelentette, hogy 2 órára jön meg a TEJBÜFÉ-be a friss hideg tej, a briós és a diákcsemege. Sorállás. Az üdítő nedű és a finom kalács isteni volt. Ha újra megéheztünk és volt némi pénzünk, következhetett a STRAND ÉTTEREM. Ez a terület kiemelkedő szintjén helyezkedett el, állandó menüvel rendelkezett, az étlap a táblára kiírva:

Par káp főz + fas	5 Ft
Kel káp főz + fas	5 Ft
Pörk + burg	5 Ft

Par = paradicsom, káp = káposzta, fas = fasirt, pörk = pörkölt

Korsó sör	5 Ft

Volt még olvadós fagyi is. (Ám mi a RUZICSKA cukrászda fagyijait szerettük. Békebeli ízek.)

Az étterem előtt fémasztalok, fémszékek voltak. Ezeknek egy részét – ami árnyékban volt – a zsugások uralták. A strand jellegzetes figurái az itt zsugázó öregfiúk. Nap, szél, hideg, meleg – semmi sem tudta megzavarni őket.

Kaja után rövid pihenő a FORRÓ VIZES medencében. Ellazulás a mindenre jó, mindent gyógyító, iható TERMÁLVÍZBEN. Két korosztály használta: az idős nyugdíjasok, akik az engedélyezett 30 perc helyett órákig ültek a forró vízben. A másik csoport a kimerült kamaszok. Volt néhány ok, ami miatt a termálmedencébe telepedtünk: eső, vihar – nyakig behúzódva a vízbe, villámcsapás ellen. Sokórás labdajátékok utáni pihenés. Úszás után, átfázva a hideg víztől, izomláz, ökörködés; vízi produkciók. Szórakoztattuk, néha megleptük a medence szélén ülő idősebbeket. Mindenféle vidámkodást kitaláltunk, vízi ötleteket. Pl. GÖDÖR: hirtelen egyikünk GÖDÖR! jajkiáltással eltűnt a víz alá. LÉPCSŐ: ugyanott volt, hogy lépcsőn lemenetelt utánoztunk, LEJTŐ stb.

A medence melletti hirdetőoszlop irányába haladsz, fejed a medence felé fordítva, nem figyelsz, eljátszod, hogy nekimentél fejjel az oszlopnak. Bármivel bővíthető a produkció. Csupa intelligens, művelt fiúk, lányok által kitalált gegek.

LANGYOS MEDENCE: gyerekmedence. Én az unokámmal mentem először a LANGYOS medencébe. Néhány cigány fiú önfeledten labdázott, életükben először láttak strandot. Leát, az unokámat örömmel fogadták, és bevették a játékba. Élvezte.

Emlékezetes számomra a szatyrok, táskák megőrzésére tett kísérletek. Először voltak az egypántú, felül összehúzós zsákfazonok. Később egyre divatosabb táskákban egyre márkásabb, drágább holmikat tartottak. Sokféle igazolvány, több pénz. Ezért különféle táskavédelemmel próbálkoztak: a NAIV – törölközővel letakarja. BÁTOR: őrizetlenül hagyja, igyekszik ránézni. OKOS: ismerősök védelmére bízza. Ha nincs ismerős, akkor ismerkedik először, előnyben részesítve a mosolygós, középkorú, napozójához egész napra odatapadt hölgyet, urat. EZOTERIKUS: varázsigét mormol és spirituálisan levédi a táskát.

A régi strandunk helyén most egy 21. századi csodastrand áll. Gyerekparadicsom, felnőtt mennyország, húzós árak. Minden megváltozott, eltűnt a mindenki strandja, az elérhető árú népszórakozás, a kedves, régi DEBRECENI NAGYERDEI STRAND ÉS GYÓGYFÜRDŐ. Elöregedtél, elmúltál, de te voltál a mi szerelmünk, akiben soha nem csalódtunk. A mi riviéránk a Nagyerdő közepén. Biztos pont az életünkben, amit még sokáig siratunk.

Kedves strandunk eltűnt mára,
Nagyerdőnek mennyországa,
Gyerekkorunk boldogsága.

Hiányzol te régi-régi, vidám, boldog nyár!

Ahasvírus

FRANC C. LEMAIRE:

A zsidó sors és a zene

L'Harmattan Kiadó

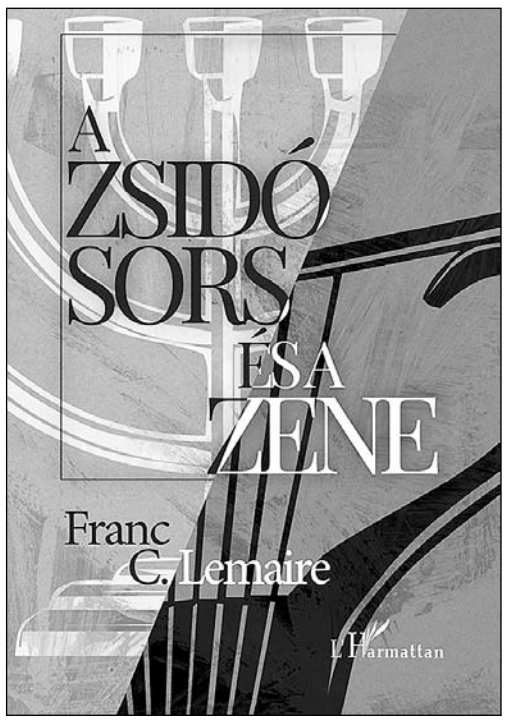

„Ez a könyv minden bizonnyal nem született volna meg a nélkül a varsói gettóbeli kisfiú nélkül, akinek a fényképe a szenvedés és az együttérzés modern jelképévé vált. Ez a fiú talán a század egyik legnagyobb zenésze lett volna, de nem volt joga az élethez. Neki ajánlom az elmúlt hét év kutatómunkájának eredményét, ezt a könyvet, amelyet a zenének az emberi sorssal, azon belül is ennek a különleges, a világ minden táján szétszórtan és kisebbségben élő, újra és újra üldöztetésnek kitett népnek, a zsidóknak a sorsával való kapcsolatáról írtam."

A tavaly elhunyt belga zenetudós, Franc C. Lemaire (1927–2021) könyve háromezer év kultúr- és társadalomtörténetét meséli el a zsidó zene történetén és zeneszerzői sorsokon keresztül, tizennégy tematikus fejezetben, érzékeny elemzésekkel megvilágítva az adott korszakok szellemiségét, eseményeit és hangulatát.

Az első fejezetek a szoros értelemben vett zsidó zenei világot: a bibliai, a szefárd és az askenázi hagyomány dallamait, azok kabbalisztikus, haszid vagy jiddis változatait, valamint a gregorián énekekkel és az itáliai reneszánsz polifonikus muzsikájával való kapcsolatait mutatják be. A középkori keresztény teológia antijudaista szövegeinek és kontextusának ezután következő vizsgálata révén a szerző rámutat, hogy a nagyheti liturgia, a misztériumjátékokok, a reformáció kora után pedig a passiók, az oratóriumok és a barokk kantáták milyen mértékben járultak hozzá a zsidókkal szemben táplált ellenérzések fenntartásához vagy a megtért zsidók kirekesztéséhez.

A felvilágosodás, a zsidó asszimiláció és a nacionalizmus időszakával foglalkozó fejezetek szerteágazó témái közül érdemes kiemelni a Mendelssohn család felemelkedéséről és pusztulásáról írt részt, valamint Wagner hírhedt antiszemita pamfletjének és operafiguráinak elemzését. Önálló fejezet foglalkozik a Monarchia és főként Bécs sokszínű zenei életével, amelyben a kettős identitás problémája, Mahler és Schönberg darabjainak és útkeresésének elemzése mellett Goldmark Károly és Joachim József pályájáról is olvashatunk. A XX. századi zsidó zenével foglalkozó fejezetek témái is rendkívül gazdagok: az amerikai jiddis színház és a broadwayi musicalek világától az Auschwitz utáni vallásos zene problémáján keresztül a kortárs zenéig ível az áttekintés, amelyből nem maradhat ki a holokauszt pusztításának és következményeinek számbavétele, de az sem, hogy miként próbálták felszámolni a jiddis kultúrát a sztálini Szovjetunióban.

A történeti fejezeteket, amelyek a palesztinai és izraeli zenei élet elemzésével zárulnak, a 150 legjelentősebb zsidó zeneszerző és zenetörténész életrajza egészíti ki Salamone Rossitól Steve Reichig, amely nem csupán zenetörténeti függelék, hanem megvilágító erejű a zsidó identitás és a zsidó zene sajátszerűségének tekintetében is. Utóbbi kapcsán Lemaire megállapítja, hogy „az időben és térben sokfelé bolyongó zsidó zene a kulturálisan sokszínű közeg külső hatásaival való telítődése ellenére is képes volt megőrizni egyfajta rejtélyes egységességet".

Várható megjelenés: 2022. szeptember 30.
Terjedelem: 550 o. Ár: 5990 Ft

Álljunk csak meg, kedves naccsád!

Mutassa a papírjait!

Igen, tessék.

Lássuk csak, kihez is van szerencsénk vagy balszerencsénk, ha meg nem sértem. Tartsad az elemlámpát, Lipták testvér, hadd olvassak. Becses neve?

Balogh Margit.

Született?

Ezerkilencszázhuszonegy, október tíz.

Eddig stimmt papiros szerint. Hol?

Keresztesen.

Ott is lakik, ugye?

Igen, Pestre azért jöttem...

Én sejtem, hogy minek jött ide, kedves naccsád, de majd azzal még várjunk, jó? Mikor jött?

Úgy három hete.

Oszt minek is jött?

Azt írta a jegyes, gyűrűs vőlegényem, hogy bizonyára elhelyezik ide, jöjjek, találkozzunk a rokonainál.

Honnan jönne a kedves vőlegénye?

A frontról. Lakatos Sándor a neve, tizedes.

A frontról. Oszt melyik alakulatnál szolgál?

Hát ő tábori csendőr, és...

Nofene, akkor jó magyar ember ő is, remélem, a csinos ara se másféle, bár sose tudható, ugye. Ne röhincséljen, Lipták testvér, várja ki a végit. Mivel utazott ide?

Vonattal.

Aha, és mi volt az első megálló?

Püskiladány.

Tényleg? Azt hittem, hogy Újfalu, mert én úgy emlékszek, az az első megálló!

Nem is tudom, hát biztos elaludtam.

Ha meg nem sértem, kérdeznék néhányat a szülőfalujáról, jó? A Nyíri-féle vendéglő működik-e még?

Hogyne.

Doktor Bikali Gergely úr még a községi jegyző?

Igen, igen, ő.

Akkor azt mondja meg nékem, tisztelt naccsád, hogy kik a szomszédok ott, maguknál, a Báthori utcában?

Jobbról Kenéz néni, balról a Garabuciék.

Aha. De tudja! És a Tengely kárpitos is abban az utcában lakik?

Igen, szemben, az ártézi kútnál. A műhelye is a házban van.

Azt tudja-e, hogy bizonyos Eisenbergeréknek az Árpád vezér utcában van-e még boltjuk?

Nekik? Volt, üveg meg porcelán, de már...

Akkor végeztünk is, kedves naccsád, vagy hogy is becézzelek, biboldó kis bogaram! A papírjaid szart se érnek, tudod-e, a válaszaidról nem is beszélve. De édes egy mindegy! Már a vonatozásnál tudtam, hogy mindenki vagy te, csak nem Balogh Margit! Hogy tovább soroljam: a Nyíri vendéglő már három éve Huszáréké, mert a Neumannból lett Nyíri mehet, ahová mi akarjuk, ugye, Lipták testvér? Bikali doktor a jegyző? Hát, kedves akárki lányaborja, ő az én keresztapám, ő meg már évek óta Pestszentlőrincen él, feljött ide, kerületi pártszolgálatos lett, tudja-e, kedves hazudozó lelkem. Én elég sokszor nyaraltam ott, Keresztesen náluk, így oszt nagyon jól tudom azt is, hogy a Báthori utcában nem lakik se Kenéz, se Garambóci, vagy ki a frászkarika, a Tengely kárpitos meg nem is létezik, tudod-e? Mi van? Teccik a karszalagom? Ne féljél, láthatod még eleget.

Ahogy elhallgattam a sok hazug szavaidat, olyan palócos vagy gömöries a szólásod, nemdeugyebár? Bujkálsz te, lelkem kis zsidaja, szemét hamis papírokkal, jobban mondva csak bujkálnál, ha engednénk. A mesét meg hiába mondod, engem nem lehet lóvá tenni. Nem engedjük! Nagyon rossz mesére tanítottak be tégedet, akiktől a hamis papírt vetted! Bár úgyse hinném el, amit itt rebegsz nekünk. Anélkül is viszünk, ahová nekünk kell, ahogy akarjuk. Mert akarom én, hogy belátogassál a pártházba. Szívesen fogadunk ott ilyen rifkéket, tudod? Na, mit szólsz hozzá? Enynyit érnek a papírjaid. Lipták testvérem, nyugodtan tépjed csak széjjel. Mostantól velünk jössz, megyünk együtt a pártházba, megnézzük, rejtegetsz-e valami értékes ezt meg azt, ami kis helyen is elfér. Neeem? Úgy is jó, azér' nem árt a motozás, hidd el, ehhez mi nagyon értünk. A vőlegényed? Ó, semmit ne félj, a pártházban annyi derék legény van, hogy pótolni fogjuk, na, szedd a lábad!

Politzer Tamás

Sorok a Weiszman-zsinagógára

Először 1977 novemberében,
havaseső-karmolta
arccal jártam itt;
a berettyóújfalui zsinagóga
akkor vasáru-raktárrá alázva
tengette napjait.

Most, csaknem
negyvenöt évvel később,
az ujjongás idejének
kellett volna elkövetkeznie;
hiszen éppen ma,
az idei augusztus utolsó
napjának delén
kéklett az ég, sütött a nap,
s napsárga, szerény
pompában villogott a
méltóságát visszanyert
zsinagóga minden, finom arányú,
halk díszekkel ékes, szépséges fa-
la.

A Weiszman Béla-tervezte
épület, a szegedi Baumhorn-féle
Újzsinagóga méltó kistestvére,
most Amram csodarabbiról,
Konrád Gyuriékról, Kabos
Endréről,
Salamon Gyuri bácsiról mesél.

S kitárul újra
a törvény házának ajtaja,
imaköpenyek, imaszíjak,
régi tárgyak, képek, könyvek,
és pihenésül kóser csemegék
vesznek minket körül.

Egy *visszaköszönő világ.*

Van, volna miért
örülnünk tehát,
csak az a kis, „kutatópontnak”
nevezett emlékterem,
a bihari halott zsidók
üvegre írt és kivilágított,
hosszú névsora,
Memorbuch, Jahrzeit-Buch
– mai módi szerint –
ne fogná vissza
a megújulás örömét,
a www.zsinagogakulturter.hu
kínálta szép órák ígéretét.

Örülnünk kellene tehát,
de hirtelen valósággal
szemünkbe váj
egy szokatlanul szűkszavú sor,
név szerinti felsorolás
és gyermek-becenevek nélkül:
„Weisz Kálmán és családja,
Hencida”.

Ez életem párjának felnevelő fa-
luja.

Egy bihari siratófal
előtt állunk,
még a szemközti,
barna bársonylepelre
arannyal hímzett
Dávid-csillag éke
sem igazán segít.
vigaszunk nincs,
nem is lehet más,
mint az imádság menedéke.

Petrőczi Éva

Zsenik a zsiniben

(*Folytatás a 4. oldalról*)

De ugyebár *mordkontra* fölött is van *fedáksári*: Szakcsi valami Allegro Barbaro-szerű intenzitással letámadta a zongorát, de az abból kibontakozó dallam a *Hej, tulipán, tulipán* kezdetű népdal volt. És amikor a vihar véget ért: Petra kezdett bele *A csitári hegyek alatti* baleset eléneklésébe – nagyszerű kontrasztot adva az előzőekhez, ebbe pedig Sziámi szőtt bele egy verses fohászt.

Természetesen volt egy sor ráadás, végül Gilbert Bécaud minisanzonjával (Amikor *meghalt a költő*) megénekeltette a közönséget. Voltaképpen mi is társzsenik lettünk a zsiniben. Vagy legalábbis jelen voltunk velük.

Bedő J. István

Kaczynski: Lengyelország háborús jóvátételt fog követelni Németországtól

Lengyelország háborús jóvátételt fog követelni Németországtól – jelentette be Jaroslaw Kaczynski, a lengyel kormánypárt elnöke Varsóban, a háború alatt elszenvedett, több mint 527,8 ezermilliárd forintnak megfelelő összegre rúgó lengyel veszteségekről szóló jelentés ismertetésekor.

A jelentést a 2017 szeptembere óta működő lengyel parlamenti munkacsoport készítette. Kaczynski a terjedelmes dokumentumnak a varsói Királyi Várban szervezett bemutatóján kijelentette: a második világháború kitörésének 83. évfordulója *az arról szóló döntés napja is, hogy nemzetközi színtérre vigyük az ügyet (...), és kártérítést kapjunk azért, amit Németország tett 1939 és 1945 között.*

Közölte: a német támadás következtében elszenvedett lengyel károkat *konzervatív,* visszafogott módszert alkalmazva *nagyon komoly összegre,* 6,2 ezermilliárd zlotyra (527,8 ezermilliárd forint) becsülték.

Az összeg jelentős részét a több mint 5,2 millió lengyel állampolgár

Jaroslaw Kaczynski

haláláért járó kárpótlás adja ki – mondta el Kaczynski, hozzáfűzve: nem vették figyelembe az oroszok által a háború során kioltott *legalább több százezer* emberéletet. Megjegyezte: az áldozatok jelentős részét képezik a zsidó származású lengyel állampolgárok, a jelentés készítésekor viszont *határozottan elvetették az etnikai szempontokat.*

Felidézte: több állam különféle összegű jóvátételt kapott Németországtól, Lengyelország viszont nem. A kárpótlás megszerzése *hosszú és nehéz folyamat* lehet – tette hozzá.

Már hallottam egy nagyon fontos német politikustól, hogy ebbe semmilyen német kormány nem egyezik bele – utalt Kaczynski Berlinnek a kárpótlással kapcsolatban korábban megfogalmazott álláspontjára, mely szerint az ügyet megállapodással már rendezték.

Kaczynski a kárpótlás ügyében tervezett lengyel lépések egyik okának azt nevezte, hogy a lengyelekkel szembeni háborús bűnök *nem váltak a német köztudat részévé, az elit bizonyos köreit kivéve.* Amennyiben *meg akarjuk óvni államunkat és nemzetünket az olyan eseményektől, mint amilyenek 1939–1945 között történtek, törekednünk kell a német nemzet tudatának valóban mélységes átalakítására* – fogalmazott a pártelnök.

Az egykori NDK és a volt Szovjetunió közötti 1953-es megállapodás nyomán az akkori kommunista Lengyel Népköztársaság kormánya nyilatkozatban mondott le a szovjet blokknak járó német jóvátétel neki ítélt részéről. Az új lengyel jelentés készítői szerint a Szovjetunió nyomására tett lengyel nyilatkozat jogilag érvénytelen.

(*Lucie Szymanowska, MTI)*

Keresztesek által lemészárolt zsidó gyerekek maradványai kerülhettek elő egy angliai kútból

A 12. század egyik keresztes hadjáratába induló lovagok egy antiszemita pogromot is beiktattak, mielőtt a szaracénokra rontottak volna.

Egy 2004-es ásatás során bukkantak rá 17 ember, közülük 11 gyermek maradványaira egy északkelet-angliai középkori kútban. A maradványok elemzéséből kiderült, hogy az áldozatok 5–10 év közötti zsidó származású gyerekek voltak, akiket valószínűleg antiszemita indíttatásból gyilkoltak meg helyi keresztes lovagok 1190 körül, írja az MTI.

Az északkelet-angliai Norwich területén végzett ásatások során feltárt maradványok közül hat ember DNS-ét vizsgálták meg a londoni természettudományi múzeum, valamint brit és német egyetemek kutatói, akik erőteljes egyezéseket találtak a modern kori askenázi zsidók DNS-ével.

A Current Biology című folyóiratban publikált tanulmány szerint a leletek egybevágnak egy történetileg is feljegyzett antiszemita pogrommal, amelyet helyi keresztes lovagok és segítőik vittek véghez 1190. február 6-án Norwichban.

Kifejezetten antiszemita jellegű zavargásról számol be a korszak egyik krónikása, Ralph de Diceto is Imagines Historiarum II. című művében. Azt írja: *A Jeruzsálembe igyekvők közül sokan elhatározták, hogy először a zsidókra törnek, mielőtt a szaracénokra rontanának.*

A maradványok temetése 2013-ban

A krónikából kiderül: 1190. február 6-án a városban minden zsidót lemészároltak, akit csak otthonában találtak, mindössze néhány túlélő maradt, aki a helyi kastélyba menekült.

Az is lehet, hogy az érintettek valamelyik másik, késő 12. századi pogrom idején haltak meg. A 24.hu cikke szerint ugyanis Norwich fontos helyszínnek számít az antiszemitizmus történetében: 1144-ben megöltek egy keresztény fiút a városban, és ezért a helyi zsidó közösséget tették felelőssé.

Ez a vérvádak első jól dokumentált esete. A később gyakorivá váló vád lényege, hogy bizonyíték nélkül rágalmazzák meg a zsidókat azzal, hogy keresztény gyermekeket ölnek meg rituális céllal.

A kútban talált maradványok elemzéséből kiderült, hogy az 5–10 éves áldozatok rokonok voltak, DNS-ük pedig olyan genetikai betegségek nyomait tartalmazta, amelyek ma leginkább a zsidóság egyik legősibb ága, az askenázik népességében fedezhetők fel.

A maradványok egyedi elhelyezése is arra utalt, hogy az áldozatok tömeges, betegség miatti elhalálozás vagy mészárlás áldozatai lehetnek, ugyanis szokatlan pozícióban, fejjel lefelé voltak a kútba dobálva. A lelet azt tanúsítja, hogy az ismert genetikai betegségek az eddig becsült 600 évnél hosszabb ideje lehetnek jelen az askenázi populációban. Korábban az ősi maradványok DNS-ét nem lehetett megvizsgálni a sírok megbolygatását tiltó vallási előírások miatt.

A 17 áldozatot 2013-ban a helyi zsidó közösség eltemette.

Kibic

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre: 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:
Prime Rate Kft.

ISSSN 0133-1353

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulók jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, régi postai képes levelezőlapot. 06-20-522-5690, 06-1-3228-439.

Közös képviselet, társasházkezelés! Tapasztalat, referenciák! Társasházak takarítását és kisebb kerti munkákat vállalunk! Dr. Bíró Anna, 06-70-505-9394, Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu

Nerc, róka és mindenfajta szőrmebundát vásárolok, valamint teljes ruhanemű-hagyatékot, kiegészítőket, ékszereket, könyveket, dísztárgyakat, régiségeket. 06-20-229-0986.

43/170-es férfi, aki fiát egyedül neveli, keres független, vallásunkat tiszteletben tartó hölgyet 45 éves korig. 06-30-720-9697.

NAPTÁR

Október 4., kedd	Tisri 9.	Kol nidré
Október 5., szerda	Tisri 10.	Jajm kippur MÁZKIR Ünnep kimenetele: 7.02
Október 7., péntek	Tisri 12.	Gyertyagyújtás: 5.54
Október 8., szombat	Tisri 13.	Szombat kimenetele: 6.08
Október 9., vasárnap	Tisri 14.	Erev szukkajsz Ünnep bejövetele: 5.50
Október 10–11., hétfő–kedd	Tisri 15–16.	Szukkajsz 1–2. Ünnep kimenetele: 6.50
Október 14., péntek	Tisri 19.	Gyertyagyújtás: 5.40
Október 15., szombat	Tisri 20.	Ünnep kimenetele: 6.42
Október 16., vasárnap	Tisri 21.	Hajsánó rábó
Október 16., vasárnap este	Tisri 21.	Erev smini áceresz Ünnep bejövetele: 5.40
Október 17., hétfő	Tisri 22.	Smini áceresz MÁZKIR
Október 17., hétfő este	Tisri 22.	Erev szimchász tajró
Október 18., kedd	Tisri 23.	Szimchász tajró Ünnep kimenetele: 6.37

Új helytörténeti kiadvány a komáromi zsidóság történetéről

A komáromi zsidóság rövid története címmel rövid összefoglaló jelent meg Galo Vilmos történész tollából a Komáromi Zsidó Hitközség gondozásában – írja a szlovákiai Új Szó. A kötet részint egy tavalyi helytörténeti tárlat anyagának összefoglalója, részint a történész újabb kutatásainak eredményeit tartalmazza.

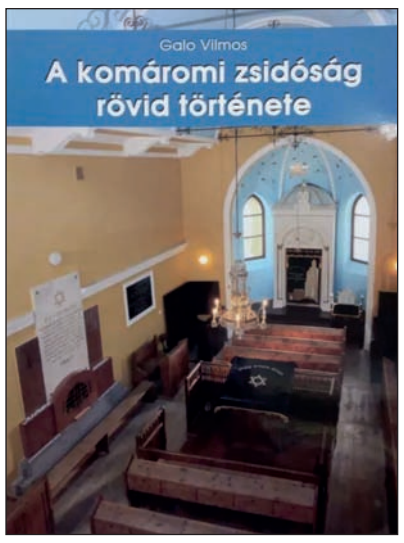

Csaknem egy esztendeje már annak, hogy a Komáromi Zsidó Hitközség történetéről szóló pannókiállítás végigjárta Komárom köztereit. Az új kötet kapcsán e kiállításról szólva Galo Vilmos az Új Szónak kifejtette: *Annak a tárlatnak volt egy olyan hátránya, hogy a járvány idején nyílt meg, s nem látogatták sokan. Ezért kár lett volna, ha az összegyűjtött képanyag, a kutatott szakirodalom elvész. A komáromi zsidóságnak pedig nincs ilyen kis összefoglaló könyve, amelyben röviden olvasható lenne a története magyar és szlovák nyelven.*

Ezért a hitközség gondozásában most megjelent a kiállítás voltaképpeni anyaga – benne néhány olyan fényképpel, amelyek végül nem szerepeltek a pannókon. Ahogy a kiállítás, úgy a füzet is az ókori előzményektől kezdve egészen napjainkig foglalja össze a komáromi zsidó közösségek történetét.

Az 1880-as évektől 1905-ig terjedő anyagban a történész számos érdekes mozzanatot talált. Ezzel párhuzamosan átnézte az események sajtóanyagát is. Mint a lapnak nyilatkozta: *Megpróbálom kiegészíteni a kettőt. A jegyzőkönyvekben elsősorban a hitközség problémái szerepelnek, például az ortodox–neológ vita. A sajtó pedig a társadalmi problémákat hozza le: jobban megjelenik az antiszemitizmus problémája, a többségi társadalomhoz való viszony.*

SPÁNN GÁBOR

Kormányzók

50 éves újságírói múltamból ismerem az örök igazságot: nincs elavultabb dolog egy tegnapi újságnál. Ez igaz volt még az internet előtt is. Azonkívül olvasó elleni főbenjáró bűn, ha valaki egy lassan szavatosságát vesztő híren csámcsog, én ezúttal szíves bocsánatukkal mégis a Horthy-szoborról írok.

Amint az a magyar és a világsajtót is bejárta – megfelelő felháborodást keltve –, az Országgyűlés egyik alelnöke parlamenti(!) dolgozószobájában felállíttatott egy félméteres mellszobrot vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó úr őfőméltóságáról, és még papi áldásban is részesíttette. Azt a kormányzót, aki regnálása alatt szó nélkül aláírta az összes zsidótörvényt, s hónapokig elnézte, ahogy magyar zsidók százezreit deportálják és a biztos halálba küldik. Naplójában saját kezűleg jegyezte le: „Én születésemtől antiszemita vagyok.”

Mikor most a magyar zsidóság első ijedtsége után levegőt kapott, elkezdődtek a bátortalan tiltakozások, az sem mindenkitől... Az Országgyűlés elnöke a tőle megszokott bölcsességgel vágta ki magát: a saját dolgozószobájában mindenki azt állít fel, amit akar. Ez egy kövérigazság, én is egyetértek vele... Így ezúttal fölajánlom bármelyik országgyűlési tisztségviselőnek, akinek parlamenti szobája van, hogy ingyen nekiajándékozok egy óriásplakátot. Birtokomban van az egykor létezett Szociáldemokrata Párt toborzó plakátja, amin a vörös csillag alatt egy munkásember látható, amint kalapácsát lendítve lesújtani készül egy szivarozó oligarcha cilinderes fejére. A saját szobájában ugyebár mindenki...

A szobrot állító alelnök pedig mikor kérdőre vonták, azt felelte: mindenki érzékenységére ő sem lehet figyelemmel. Ez is igaz! Meg vagyok róla győződve, hogy a jószívű alelnöknő ha bemegy egy zenés vendéglőbe, nem rendel cigánypecsenyét attól való félelmében, hogy emiatt este nem lesz élőzene.

Az MTK zuhanyhíradónak is nevezhető férfivécéjéből ered a pletyka, hogy készülőben van egy szerződés a két nagy zsidó egyház között. Ha ezt aláírják, akkor az fog történni, hogy a Mazsihisz Síp utcai díszterében kiállítják Köves Slomó képét, amint sóletet oszt a Dob utcában. Ellentételeként pedig az EMIH székházában falra teszik majd a festményt, amin Heisler András kipában egy tengeralattjárót vezet...

110 éve született Beamter Bubi

Beamter Bubi (Jenő), a magyar szvingzene legendás alakja, vibrafonos, dobos, zeneszerző, zenetanár 1912. augusztus 7-én született és 1984. január 14-én hunyt el Budapesten.

1930-ban érettségizett, zenei tanulmányait magánúton végezte. Kezdettől fogva dobolni szeretett volna, ám szülei először hegedűtanárt fogadtak mellé. Hét évig hegedült, majd már érettségi után Raubál Vilmos, az Operaház tagja tanította ütőhangszerekre.

Bubi a magyar szving királya, vibrafonos, dobos, zenetanár, a pesti éjszakai mulatók legendája, a világ vándora volt. Vendégszerepelt Ausztriában, Svájcban, az NDK-ban, Angliában, Jugoszláviában. Az 1970-es években a Kennedy Centerben Barbra Streisanddal és Frank Sinatrával lépett fel közös show-műsorban, emellett a Magyar Rádió állandó szereplője volt.

Élettel teli, szenvedélyes játéka hamar ismertté tette. 1935-ben a Smiling Boys zenekarba került, és ezzel az együttessel készítette első dzsesszlemezeit. A későbbiekben Martiny Lajos különböző formációi (1939–1959), a Hor-

váth Jenő vezette Radiola együttes (1940), Vécsey Ernő együttese (1940), a Herrer együttes (1943), a Durium zenekar (1946), a Tabányi és szólistái elnevezésű együttes (1947–1949), Gyulai Gaál János kisegyüttese (1959), a Deák Big Band (1980) és a Szabó–Beamter duó voltak pályafutásának jelentős állomásai. Legfontosabb munkahelyei a Zanzibár mulató, az Arizona mulató, az Országház grill, a Bristol (későbbi Duna) bár, a Póló bár és az EMKE kávéház voltak. Az EMKE kávéházban a Tabányi együttessel például olyan sztárokat kísért, mint Honthy Hanna vagy a két Latabár. Az együttesben az idősebb, majd az ifjabb Pege Aladár bőgőzött és Kovács Gyula dobolt.

Ezt a híresen jókedvű muzsikust 1942-ben munkaszolgálatosként kivitték a frontra, a Don-kanyarba. Egy idő után színielőadásokat szervezett a katonáknak. A táborban találkozott Örkény Istvánnal, aki A lágerek népe című kötetében novellát írt róla.

„A zsidótörvényekre fütyültem, és mikor 1942-ben behívtak Nagykátára munkaszolgálatosnak, csak legyintettem. Majd a barátaim kijárják a leszerelésemet. Így volt tavaly is, tavalyelőtt is, de alig ocsúdtam fel, máris vagonba raktak, és kihoztak a frontra.” (Örkény István: Bubi)

Emlékét Seress Rezsővel közös emléktábla őrzi Budapesten, a Dob utca 46/b-ben.

(Felhasznált források: Pintér Dezső Facebook-oldala, RitmusDepo)

A Damjanich János Múzeum és a Szolnoki Zsidó Hitközség közös rendezésében nagy sikerű koncertet adott a Budapesti MediaCantare Vegyeskar és a Klezmer R’s zenekar a Szolnoki Galériában, mely méltó helyet biztosított a klezmerzene kedvelőinek.

Fotó: Kárpáti Márta

Rosszul sikerült körülmetélés miatt komoly műtéten esett át egy kisbaba

A babának hosszú és összetett műtétre volt szüksége, amelyet három sebész végzett a körülmetélési sérülések kezelésére. Még nem tudni, hogy sikeres volt-e a beavatkozás.

Kórházba szállítottak egy csecsemőt Észak-Izraelben egy rosszul sikerült körülmetélés után, amelynek során a gyereknek majdnem a teljes nemi szervét amputálták. A mohélról későn derült ki, hogy nincs szakképesítése, és nem vett részt a kötelező oktatáson.

A csecsemőt azonnal a haifai Rambam Health Care Campusba szállították a brit mila után, amely súlyos vágást okozott a nemi szervén. Három sebészre volt szükség egy hosszú és hihetetlenül bonyolult műtét elvégzéséhez, írja a jpost.com nyomán a *Kibic*.

Dr. Ákrám Ászádi sebészként eltöltött 20 éve alatt még soha nem látott ilyen súlyos sérülést egy körülmetélés miatt. Az *eset sokkoló, és a sérülés nagyon súlyos* – mondta.

Ennek ellenére a sérülés nem volt életveszélyes, a baba állapota stabil.

Egyelőre még korai megmondani, hogy sikeres volt-e a műtét, de maradandó károsodások várhatók – jelentette az izraeli sajtó.

Mi a zsidó körülmetélés?

A körülmetélés a judaizmus egyik legfontosabb rituáléja, amelynek során egy mohél eltávolítja minden fiúcsecsemő fitymáját a születése után nyolc nappal.

Ez a hagyomány különböztette meg a zsidókat más népektől a történelem során.

A Ynet szerint a mohél ebben az esetben nem rendelkezett tanúsítvánnyal. Az ügyet a főrabbinátus és az Egészségügyi Minisztérium hivatalközi bizottsága is vizsgálja.

Az izraeli média arról számolt be, hogy a baba családja ismerte ezt a férfit, aki a legidősebb fiukat is körülmetélte, ezért választották őt a feladatra.

A körülmetélés sebészeti beavatkozás, tehát készségeket és képzést igényel – mondta Ászádi az N12-nek. *Sajnos találkozunk olyan esetekkel, amikor egyértelmű, hogy a mohél oktatásakor hanyagság történt. Aki körülmetélést végez, annak a teljes tanfolyamot el kell végeznie, és tökéletesen ismernie kell az anatómiát.*

A bizottság felhívta a szülők figyelmét, hogy gyermekük egészsége és biztonsága érdekében csakis szakképesítéssel rendelkező mohélt kérjenek fel körülmetélésre.

Saját zsidóságával is foglalkozik Spielberg új filmje

A The Fabelmans című film az Oscar-díjas rendező legszemélyesebb alkotása lett.

Steven Spielberg bemutatta The Fabelmans című, részben önéletrajzi ihletésű filmjét, amely a rendező zsidó neveltetéséről és filmes pályafutásának első éveiről szól. A Torontói Nemzetközi Filmfesztiválon tartott vetítésről a JTA számolt be, írja a *Kibic*.

A főszereplő Sammy Fabelmant követjük végig a kisgyermekkortól a középiskoláig, amikor is beleszeret a filmkészítésbe. A család zsidó származása hamar szóba kerül. Az elején New Jerseyben élnek, és Sammy megjegyzi, hogy a karácsonyi fények hiányáról tudja, melyik ház az övék. A család egy ponton chanukkai áldást énekel, később pedig sábbáti vacsora van az asztalon, kaláccsal és hagyományos zsidó ételekkel.

Ezután Arizonába, majd Észak-Kaliforniába költöznek, ahol sokkal kevesebb zsidó él a környéken. Phoenixben meglátogatja őket Sammy régimódi

bevándorló nagybátyja, aki mesél arról, hogyan birkózott meg a zsidógyűlölőkkel, amikor még egy cirkuszban dolgozott, majd sötéten figyelmezteti Sammyt, hogy egy nap talán választania kell a családja és a művészete között. Ezek a szavak a film egy későbbi kulcspillanatában profetikusnak bizonyulnak.

A novemberben az amerikai mozikba kerülő alkotás tágabb története Spielberg saját életének részleteihez is hű. Nem sokkal a második világháború után született Cincinnatiben, apja úttörő informatikai mérnök volt, anyja pedig zongorázott. Arnold Spielberg ortodox családból származott, Steven pedig zsidó iskolába járt gyerekkorában, és Arizonában volt a bár micvája.

A család valóban New Jerseyből költözött Arizonába, majd Kaliforniába, tényleg volt három húga, és a szülei valóban elváltak az 1960-as évek közepén. Ahogy Spielberg belenőtt a filmkészítésbe, a válás, a távol lévő édesapa és a feszült szülő-gyermek kapcsolat számos alkalommal kulcsfontosságú témaként jelent meg nála.

Spielberg amatőr 8 mm-eseket készített, mielőtt az 1960-as évek végén Hollywoodba ment, és megkezdte karrierjét a történelem egyik legsikeresebb rendezőjeként.